ХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

ССС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 268 (10329) | 1963 оной ноябриин 14, четверг | Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

СССР-эй Верховно Соведые зарлаха тухай

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **тогтоохонь:**

СССР-эй зургаадахи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сессиие 1963 оной декабриин 16-да Москва городто зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1963 оной ноябриин 12.

ҮБЭЛЖЭЛГЭ МАЛШАН БҮХЭНЭЙ ХАБЫЕ ТУРШАНА

„Сэмгээ хатаһан малда шара тоһо шудхаашье һаа өөдэлхэгүй" гэжэ малша зон эдэг. Энэнь тон зүб. Үбэлжэлгын эхилхэһээ хойшо үбһэ, тэжээлээ зүбөөр хэрэглэн, малаа ир тарганаар ондо оруулха, һү шэмыень дээшэлүүлхэ арга боломжо ажахы бүхэндэ бии. нээ хүсэдөөр хэрэглэжэ шадаха шухала.

ҮРҮҮШҮҮЛЬЭЭ ЖЭШЭЭ АБЫТ!

ібликымнай колхоз, совхо- мал ажалай продуктнуудые жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ эдээсэл һаяхан газетэдэ тунла. Тэрэ мэдээнэй ёһоор, Б... үйлэдбэриин управлени гү- худалдаха жэлэйнгээ түсэб цент дүүргээ гээд бэшээтэй. зүндөө бэшэгдэһэн тоонууд арин эршэтэй шанга ажалай огуур бүрилдэн гараһан ам- йайха. Зүгөөр энэнь хэдэн һаалишад, малшадай эсэшэ үй ажалай хүсөөр түйлаг- инмэһээ тэдэнэй ажал хэрэг бшо тэдыгээр хөөрэжэ үгэе. н, Агуухэ Октябриин һайн- рда тээхэнэ, Баргажанаар ерээб, тэндэхи байдалтай за- ы танилсааб.

алис мүрысөөндэ оролсоһон авлениин һаалишад ниитэ 72 мянган центнер һү гүрэн- аха гэжэ шиидэһэн байгаа. нёдондонойхиһоо 18 мянган ээр ехэ болоно. Энэ зорилгоё ын түлөө эндэхи һаали- алшад эршэтэйгээр тэмсэжэ

тушааха жэлэйнь түсэб 89 дүүргэгдээ. Хамтадаа 64 шахуу центнер һүн гүрэндэ аад байна. Зарим колхоз, сов- бүришье һайн амжалта түй- Жэшээнь, Хурамхаанай сов- 500 центнер һү гүрэндэ ту- түсэбөө дүүргээд, жэлэй эсэс үшөө горитойхон һү ху- зорилготойгоор ажаллажа Карл Марксын нэрэмжэтэ мүн лэ һайн үрэ дүнтэй. һү жэлэйнгээ түсэбые 96 про- үргээ.

ан гээд иимэ амжалта түй- гэбэл, эдэ ажахынуудта үнеэ- кусственна аргаар үрэжүүлхэ эри һайнаар табигданхай. ашаар олонхи үнеэдынь һарануудта тугалладаг. Эртэ үнеэдһээ ехэ һүн һаагдадаг, дынь тобир томо байдаг.

эдэ баримта болгон иимэ жэ- руулая. Хурамхаанай совхоз ээрээ жэлэй эхиндэ 1500 байгаа. Тэрээнэйнь 100 декабрь соо, 150-иинь ян- ю, 187 үнеэн февраль соо, еэн март соо, 379 үнеэн ап- ю тугаллаа. Тиигээд ерэхэ- 5 һара соо/мянга гаран нь түрэһэн зэргэтэй болоно. гаран үнеэдтэй Карл Марк- эрэмжэтэ колхозые хараад 750 үнеэд үбэлэй һаранууд- ллаһан байна.

ү колхоз, совхозууд һү ехээр тула үнеэдээ үбэлдөө һай- деэлүүлээд, үдэртөө гурба да- ажа гараһан байха. Үнеэдтээ үбһэ, һолоомо, концентрат байгаад эдюулдэг гээшэ. талха тарияанай зүйлые тэ-рэ зандань малдаа үгэ- дэг бэшэ харин халуун уһанда худхажа, эһээ- гээд уулгадаг зантай.

Үнеэд лэ гээд бардам һайнаар эдеэлүүлдэг бэшэ юм. һүтэйл үнеэ- дээ үлэмжэ һайнаар тэ- жээдэг гээшэ. Тухэреэн үбэлдөө үнеэдтэ бүлеэдхэгдэһэн уһа дуран соонь уулгажа байдаг.

Залуу, һая түрэһэн үнеэдтэ ехэ анхарал хандуулагдана. Тэдэниие дүй дүршэлтэй һаалишадта даалга- даг. Түрүүшынхеэ түрэһэн үнеэдые һайнаар эдеэлүүлхэһээ гадна, 20—25 хоногой туршада үдэртөө 4—5 дахин һаадаг гуримтай. Түрэхэ гун- жадые түрэхэһөөнь хоёр—гурба һара урид һаалишадта тушаадаг. Тэдэниие малшад һайнаар адуулха, эдеэлүүл- хэ гэжэ оролдодог.

Үнеэдэй олоороо туталлажа, һү орожо байһан үедэ һүнэй тоһолигые дээшэлүүлхэ зорилгоор хоёр хүнэг хэрэглэдэг. Энээнэй ашаар һүнэйн- гөө тоһолигые 0,2—0,3 процентээр дээшэлүүлжэ шадаһан зэргэтэй. То- һоной заводто тушаагдаһан һүнэй тоһолигые гаргалгада фермын хү- дэлмэрилэгшэд ходо хабаадалсадаг.

һү һаалга дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туталнуудые эхэһээнь саг соонь таһалха гээшэ ехэ һайн зүйл. Тус управлениин ажахынууд нарай ту- галнуудаа эхэтэйнь хонуулаад лэ таһалжа, тусгаар тугалшадта ту- шаадаг.

Зундаа үнеэдые тухэреэн сүүдхэ соо, ургаса ногоо һайнтай бэлшээри- дэ адуулдаг, һаалишадай ажалай түлбэриие һааһан һүнэйнь хэмжээ- гээр үгэдэг болоһон ушар һү ехээр һааха хэрэгтэ туһа хүргэһэн байна.

һү ехээр һаахын түлөө тэмсэлэй аша үрэ гэбэл, управлениин гурбан зуугаад һаалишад 1000—2600 литр һү һааһан байна. Карл Марксын нэ- рэмжэтэ колхозой арбаад һаалишад жэлэй эхинһээ хойшо 2000 гаран литр һү үнеэн бүриһөө һаагаа. Жэ- шээнь, Цындыма Дашиева, Елизаве- та Соднопова, Надя Глязова гэгшэд үнеэн бүриһөө 2200—2500 литр һү һаажа, управлени соогоо дэлгэр- һэн социалис мүрысөөндэ түрүүлэн- хэй ябана. Һаалишан нүхэд Дашие- ва, Дамбаева үнгэрөөшэ һарада үнеэн бүриһөө 200 гаран литр һү тус тустаа һаагаа.

Энээн дээрэһээ харахада, Барга- жанай управлениин һаалишад мүнөө жэлдэ үнеэн бүриһөө 1140 литр һү һааха уялгаяа амжалтатайгаар дүүр- гэхэ арга боломжотой.

Гэхэтэй хамта зарим ажахынууд һү һаалга, гүрэндэ тушаалгые хой- шонь татана. Жэшээнь, Баргажанай, Дэрээнэй совхозууд ехэ гээгдэлдэ оронхой. Баргажанай совхоз мүнөө жэлдэ 18 мянган центнер һү гүрэн- дэ тушааха аад, оройдоо 14 мянган центнер тушаагаад байна.

Түрүүндээ һү һаалга, тушаалгаар яһала урдуур ябажа байһан энэ сов- хоз энэ жэлдэ яагаад иимэ гээгдэлдэ ороо гээшэб? Эндэхидэй малайнгаа тэжээл, адуулга, харууһанда муу- гаар хандаһанһаа болоо. Үбһэ тэ- жээл, талха гурилаа түрүүшээр хай- ша хэрэгээр, ехээр гаргашалжархи- һан байгаа. Мүн тэрэшэлэн зунай сагта адуулга муугаар эмхидхэгдээ. Үнеэдээ үдэртөө гурба дахин һаагаа- гүй. Энэ гээгдэлээ усадхаха гэжэ на- мартаашье ехэ оролдоогүй.

Теэд гээгдэлдэ ороһон ажахынууд түрүү зэргэдэ ябадаг совхоз, колхо- зуудһаа жэшээ абажа, энэ дары эрид хубилалта хэхээр оролдохо бэзэ.

Ц-Д. ДАМБАЕВ.

1000 литрээр үлүүлхэнь

Ханда Жалсановна 56- тай болонхой. Тиигэбэшье һаань, тэрэниие жарандаа дүтэлжэ ябаһан хүн гэжэ хэлэхын аргагүй. Сэлмэг сэбэр шарайнь, түни янзын аад, согтой солбон хүдэл- сэнь залуу шэнжэ түхэл оруулдаг.

Хэнэйшье мэдэһээр, һаа- лишан хүнэй ажал хүндэ- хэн ха юм. Үүр сүүрээр эхи- лээд, үдэшын харанхы бо- лотор—бүхэли үдэрөө үр- гэлжэ хүл дээрээ байжа үн- гэргэдэг гээшэ ааб даа. Иимэл сүлөө забгүй ажал хэһээр аяар гушан жэлые гаталба. Нүхэр Шобоева энэ хугасаа соо эсэхэ суса- хые мэдэнгүй, ниитынгээ мал үдхэхын, ашаг шэмыень арьбадхахын хойноһоо али зэргын ехэ оролдолго гар- гаа гээшэб?! Тоолошогүй ехэ бэд даа.

Габьяата ажалайнь үрэ дүн энэ малшанда барюу- лагдаһан Буряадай АССР- эй Верховно Соведэй Пре- зидиумэй Хүндэлэлэй дүр- бэн грамотын алтан үзэгтэ хуудаһануд дээрэ аржы- тар бэшээтэй. Ханда Жал-

сановна хүдэлмэриин на- һанһаа үнгэрэнхэй. Тиигэ- бэшье, хүгшэрөөб, наһан ехэ болоо гээд хүдэлмэреэ ор- хихо гэһэн бодол тэрээндэ түрэдэггүй. Ажаллаһаар лэ зангаараа.

Аха нютагай «Коммунизм» колхозой энэ һаа- лишан нүхэр Шобоевагай ажал тухай нёдондошье Түнхэнэй управлениин га- зетын хуудаһан дээрэ хэ- лэгдэһэн, тэрэнэй баян дүй дүршэл тухай бэшэгдэһэн байха. Баратдажа байгаа 1963 он соошье ажалайнгаа эршэ заашье һуладхаагүй, абаһан уялгаяа нэрэтэй со- лотойгоор бэелүүлнэ. Мү- нөө нүхэр Шобоева хайнаг үүлтэрэй 16 үнеэ харууһа- лан һаажа байдаг. Үнеэн бүриһөө 700 литр гэхэ гү, али хамтадаа 10 мянган литр һү һааха уялгатай юм.

Харин энэ һаалишамнай 10 һарын дүнгөөр 9 мянган литр һү һаанхай, үлэһэн хоёр һара соо үшөө хоёр мянган литр һү һааха хүсэ- лэнтэйгөөр хүдэлжэ байн- хай.

Иимэ үрэ дүнтэйгөөр аяар холын Ахын эрхим һаали- шан долоон жэлэй табадуу- гаар жэлые үдэшэжэ бай- һан үетэй.

Д. Дугаров.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: һаалишан **Х. Ж. Шобоева.**

Авторай фото.

Ехэл юумэ бүтээнэ

Үе наһаараа ажал хүдэлмэ- ри хэжэ ябаһан хүнүүд хэды- шье үбгэрөө, хүгшэрөөшье һаа, бэе махабадынгаа хүнгэн, энхэ элүүр байбалнь ээзлүүд- гүй ниитынгээ хэрэгтэ гар хүргэлдөөгүйдөө һанааниинь ханадаггүй бшуу.

Манай «Знамя Ленина» (Мухар-Шэбэрэй) колхоздо 60—70 наһаяа гүйсөөшэд яһа- ла олон. Хүдэлмэриин наһан- һаа хэтэрээшэд бүгэдөөрэн колхозойнгоо, үрэ хүүгэдэйн- гээ, аша гушануудайнгаа үр- гэмжэдэ һууха дүүрэн арга боломжотой. Гэбэшье тэдэнэр гэртээ мнин һуужа тэсэдэггүй. Үбэл, зунгүй колхоздоол аша туһатай юумэ хэжэ ябадаг.

Жэшээнь, үндэр наһата Цырен Бадмаев эгээ мүнөө үедэ колхозойнгоо малшадта хү- дэлмэриин шаргануудые дар- халжа байдаг. Бата Дынзы- нов, Санжи Шагдуров, Буда- жап Доржиев болон үшөө хэ- дэн үбгэд халуу намарһаа хойшо малай үбэлэй байра за- һабарилсаа, хуушарһыень һэльбээ. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, тэдэнэр ехэл юумэ бүтээгээ, артельдээ туһалаа, саашадаа туһаламжаяа улам арьбадха- хань дамжаггүй гээд тэмдэг- лээ.

Д. Бадмаев, хүдөө бэшэгшэ.

Түгэс бэлэдхэлтэйгээр

Охин-Булагай совхозой түб һууринһаа 3 километрэй оршондохи Старые Ключи гэжэ тосхондо коммунист нүхэр Ефимовэй даадаг хониной 3-дахи фермэ оршодог. Эндэхи хонишод үшөө шара набшын халуунай үеһөө эхилжэ, хонидойнгоо үбэлэйнь байра заһабарилжа эхилээд һэн. Хонишод С. М. Асеев, Д. К. Асеев, П. А. Малышевский гэгшэд хонинойнгоо хашаагай наг шэбхэ гарһан, ханынь нүхэ һүбэ, забһарые хуу жэлэһэн, сонхонуудайнь рамануудые шэллэжэ табиһан, доторхи хаамагуудыень хүсээһэн, ханануудынь хаамагуудынь хуу сагаадаһан байна.

Эндэхи хонишод үбһэ, һолоомо болон набшаһата тэжээлээ газаагаа шэрэнхэй, нарин нягтаар хадагалжа байдаг. Иигэжэ бэрхэ малшад түрүүшын хүйтэниие түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтаба.

И. Ткачев, хүдөө бэшэгшэ. Мухар-Шэбэрэй управлени.

189 тонноор үлүүлээ

Октябриин һайндэрэй урда тээхи социалис мүрысөөндэ эршэ түгэсөөр оролсоһон Бэшүүрэй саахарай заводой коллектив ажалай эрхим амжалта туйлаба. Тэдэнэр 400 тонно саахар үйлэдбэрилхэ түсэбтэй байһан аад, харин хараалагдаһанһаа гадуур 189 тонно саахар үнгэрэгшэ һарада үйлэдбэрилэн гаргаба.

В. Жамбалов. Мухар-Шэбэрэй управлени.

Республикын колхоз, совхозуудта гүрэндэ мяха, һү худалдаха жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1963 оной ноябриин 10-най мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр).

Управлени, аймаг	Мяхан	һүн
Баргажанай	63	89
Зэдын	84	84
Кабанскын	87	72
Хяагтын	79	75
Мухар-Шэбэрэй	71	71
Түнхэнэй	73	66
Улаан-Үдын	76	78
Хориин	81	78
Баунтын	81	87
Буряадай туршалгын станци	66	78

ТАСС-ай мэдээсэл

„Космос-21" ниидэһээр

Газарые тойрон дабшадаг «Космос-21» гэжэ хэмэл одон 1963 оной ноябриин 11-дэ табигдаа.

1962 оной мартын 16-да ТАСС-ай сөносхоһон программын ёһоор, замбуулинай дайдые саашадаа шэнжэлхын тула шухала научна аппаратура хэмэл одон дээрэ тодхогдонхой.

Хэмэл одон замдаа гараад, түрүүшын үедэ Газарые 88,5 минутын турша соо тойрохо зуураа, Газарай нюрууһаа эгээн холонь (апогей) 229 километртэ, эгээн дүтэнь (перигей) 195 километртэ, экваторһаа 64 градус 50 минута һөөлжүүгээр ниидэнэ.

Замыень наринаар хэмжэхэ радио-түхеэрэлгэ, научна аппаратурын хүдэлмэри тухай мэдээнүүдые Газарта дамжуулха радио-телеметрическэ оньһото түхеэрэлгэ одон дээрэ тодхогдонхой.

Абтаһан мэдээнүүдые тоололго-согсололгын центр шэнжэлжэ байнхай.

Жэлэй түсэб дүүргэгдээ

Долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые уридшалан дүүргэхэ социалис мүрысөөндэ амжалта түйлажа ябаһан тухайгаа түрүү предприяти, коллективүүд элидхэнэ. Иимэ мэдээн һаяхан Кабанскын аймагһаа абтаба.

Аймагай загаһа барилгын «Байкал» колхозой түрүү бригада, звенонууд, Хойто-Байгалай «Победа» колхозойхид загаһа бариха энэ жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 1-дэ дүүргэбэ. Жэлэйнгээ түсэбые гурба һараар урид дүүргэһэн «Байкал» колхозой гэшүүд даабариһаа гадуур 505 центнер загаһа барижа тушаанхай. «Победа» колхозойхид түсэбөө 105 процентдэ хүргэбэ.

Социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ гараһан түрүүшүүл шан, бэлэгүүдтэ хүртэбэ. 3-дахи кварталай түсэбые 117,1 процент дүүргэһэн «Байкал» колхозойхид загаһанай промышленностиин Сибириин территориально-үйлэдбэриин управлени соо түрүүлжэ, дамжуулгын Улаан тугта, 1-дэхи мүнгэн шанда хүртэнхэй. Тус колхозой М. Ф. Буториной хүтэлбэрилдэг бригада кварталайнгаа даабариие 258 процент дүүргээд, дамжуулгын вымпел барижа ябана.

А Намолов, Байгалай рыбакколхозсоюзай управлениин түрүүлэгшэ.

23 мянган тонно

Закаменск городһоо зүүн хойшоо далаад модоной газарта үзэсхэлэнтэ һайхан байгаалиин, орьёл үндэр хада уулануудай дунда Баянголой нүүрһэнэй уурхай оршодог юм.

Эндэхи шахтёрнууд үнгэрһэн октябрь һарада хорин гурба мянган тонно нүүрһэ малтаха уялгатай аад, хорин табан мянган тонно малтажа гаргаа. Эдэ үдэрнүүдтэ нүхэд Сорокиной, Бекитовэй, Бахаровай болон Бадмаевай бригаданууд һайнаар хүдэлжэ, даалгабаринуудаа зууһаа зуун арбан процент хүрэтэр дүүргэжэ, эрхим шанартай түлишэ үгэнэ.

С-Н. Балданов.

Ажалайнгаа эршэ шангадхана

Долоон жэлэй табадахи жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гэжэ мүрысэжэ байһан Клюевскэ модоной заводой коллектив 10 һарынгаа түсэбые гурбан хоногоор урид 101 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур 1500 кубометр модо хюрөөдэһэн байна.

Модо хюрөөдэлгын цехэй мастер Анатолий Дмитриевич Мешенинэй халаан завод соогоо түрүүлжэ ябана. 10 һарын даабариие болзорһоонь урид дүүргэһэн тус халаанайхид түсэбһөө гадуур 590 кубометр модо хюрөөдэнхэй. Мүн тус цехэй мастер И. А. Булдаковой халаан октябриингаа түсэб 102,3 процент дүүргээд, түсэбһөө гадуур ехэ продукци гаргаба.

Үнинэй хүдэлмэришэд И. Р. Попов, А. М. Сенотрусова, Н. В. Фролова, А. Дудник, Л. Бахмацкая, М. Румянцева, Н. Шукин болон бусад түрүүшүүл замай залуушад гэжэ суурхана.

И. Кряжев, завкомой түрүүлэгшэ.

Долоон жэлэй табадахи жэл үшөө дүүрээдүй, теэд «Электроаппарат» заводой (Ленинград) газорезчик нүхэр Н. Ф. Балаченко долоон жэлэйнгээ нормо үнинэй үлүүлэн дүүргэнхэй. Энэ түрүү хүдэлмэришэн халаан соо нормо хахад үгэдэг занщалтай юм, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, материалнуудые арьбадхаха талаар шэнэ шэнэ арга боломжонуудые хододоо бэдэржэ байдаг. Агуухэ Октябриин 46 жэлэй ойдо зорюулһан социалис мүрысөөндэ абаһан уялгаяа Николай Филиппович коллективтэйгээ хамта амжалтатайгаар дүүргэбэ.

ТАСС-ай фотохронико.

ЛДАВИИН ССР. **Дубоссарска үйлэдбэриин управлениин эй XXI съездын нэрэмжэтэ колхозой тахяашан, коммунис й ударник Мария Петрушенко эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Жэлэй 5 мянган тахяаһаа дунда зэргээр 97 үндэгэ абаһан байна. зой ажалай алдар гэһэн дэбтэр соо тэрэнэй нэрэ бэшэг- . 9 һарын турша соо колхоздо бүхыдөө миллион хахад үн- абтаа.**

ТАСС-ай фотохронико.

СИБИРИИН БАКУ БИИ БОЛОХО

НОВОСИБИРСК. (ТАСС-ай корр.). «Сибириин Баку бии болохо» гэһэн гаршагтай ном Новосибирскэ номой хэблэл толилон гаргаба. Авторнуудынь инженер-геологууд Н. Занивалова, К. Шпильман. СССР-эй наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Э. Э. Фотиади тус ном тухай иигэжэ бэшэнэ: тус номой авторнууд олон жэлэй турша соо Сибирьтэ хүдэлһэн юм. Тиимэһээ Баруун Сибириин нефтиин, газай дууһашагүй баялигуудай ашаглагдажа эхилһэн тухай олон тоото уншагшадта ойлгосотойгоор хөөрэжэ үгэнэ.

Сибириин нефть шэнжэлэн ололго өөрын һонирхолтой түүхэтэй юм. Мүнөө үедэ Сибирьтэ арбаад шахуу нефтиин, хорёод шахуу газай уурхайнууд нээгдэнхэй. Энэ хадаа имагтал эхиниинь болоно. Шэнэ шэнэ нээлтэнүүд хэгдэжэ, Сибириин «хара алтан» гол мүрэн шэнгеэр урдажа, «Сибириин Баку» гэжэ нэрлэгдэхэ сагынь дүтэлжэ байна.

Түрэл орон доторнай

ХАЛААН СОО 420 РЕЛЬС

НИЖНИЙ ТАГИЛ, (ТАСС-ай корр.). Нижне-Тагилай В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ металлургическа комбинадта А. В. Колчановай бүтээсэ эгээн ехэ түйлалта байһан юм. Халаан соо тэрэ 405 рельс үрэмдэжэ нүхэлдэг байгаа. Октябриин ойдо зорюулагдаһан мүрысөөндэ оролсоходоо Н. К. Азаров 420 рельс үрэмдэжэ, түрүү һуурида гараба. Энэнь гурба хахад нормо болоно. Петр Кузьмич Азаров жэл хахадай даабари юһэ һарын турша соо дүүргээ.

Нижне-Тагилай прокатчигууд мүн лэ һайнаар хүдэлнэ. Тэдэнэр жэлэйнгээ уялга үлүүлэн дүүргээ. Түсэбһөө үлүүлэн үгэһэн рельснүүдээр хэдэн зуугаад километр ута түмэр зам татажа болохо юм.

ТОМО ХЭМЖЭЭНЭЙ КРИСТАЛЛНУУД

МОСКВА, (ТАСС-ай корр.). СССР-эй Наукануудай академиин минералогическа музейдэ Советскэ Союзай нютагуудһаа, мүн харин гүрэнүүдһээ һара бүри элдэб янзын минералнууд эльгээгдэжэ байдаг. Жэл соо 2000 шахуу минералнууд ерэдэг. Харин мүнөө Ураалһаа эльгээгдэһэн посылка юрэ бусын юм. Энэнь угаа томо хэмжээнэй утаатаһан кварцай кристаллнууд гээшэ. Нэгэнэйнь шэгнүүри 800 килограмм татана.

һүүлэй үдэрнүүдтэ үшөө олон һонирхолтой зүйлнүүд музейдэ ороо. Эндэ совет элитэ эрдэмтэ минералог ба геохимик А. Е. Ферсманэй (тэрэнэй нэрээр музей нэрлэгдэдэг) түрэһөөр 80 жэл болоһонтойнь дашарамдуулан, музейн залнууд соо тусхай выставкэнүүд эмхидхэгдэжэ байна. Целиннэ хизаарһаа асарагдаһан айхабтар гоё галта опала, Дунда Азиһаа эльгээгдэһэн целастинай сэнхир криссталнууд, Доодо Тунгускаһаа—ялагар сагаан цеолидай зүйлнүүд гэхэ мэтэ хомор янзын зүйлнүүдые музейдэ ороһон хүнүүд хараха юм.

КАРЕЛИДЭ МОДО УРАДХУУЛГА ДҮҮРЭБЭ

ПЕТРОЗАВОДСК, (ТАСС-ай корр.). Беломорско-Онежскэ пароходствын суднанууд модоор ашаалагдаһан һүүлшын найман һалнуудые шэрэжэ ябана. Ленинградай областиин целлюлозно-саарһанай, модо болбосоруулдаг предприятинуудта эдэ ашаануудаа абаашаха юм. Иигэжэ Карелиин модо урадхуулагшад энэ жэлдэ абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлбэ. Республикын гол мүрэнүүд болон нуурнуудаар бүхыдөө 8 миллион 500 мянган кубометр модо урадхуулагдаа. Энэнь түсэбөөр хараалагдаһанһаа 100 мянган кубометрээр үлүү болоно.

Мухар-Шэбэрэй партийна конференци

ШЭНЭ АМЖАЛТАНУУДЫЕ ТУЙЛАХА ЗАМДАА

Бэшүүр тосхондо үнгэрһэн Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин партийна конференци колхоз, совхозуудай экономикые бэхижүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ. Управлениин начальник нүхэр **Н. Н. Хороших** тэндэ элидхэл хэбэ.

Мухар-Шэбэрэй управлени республика соо тусхай һуури эзэлдэг. Энэмнай газар таряалан шадамар бэрхээр эрхилдэг аймаг ха юм. Һүүлэй арбан жэлэй туршада мухаршэбэрэйхид гүрэндэ ороохо таряа тушаалгаяа 250 миллион центнерээр ехэ болгоһон түүхэтэй. Энэ жэлдэ бүришье һайн амжалта туйлаа.

Эндэхи олохон ажахынуудые экономикынгоо талаар нилээд бэхижэнхэй. Тиигэбэ яабашье хүсэд баяжаһан, бүхы талаараа хүгжэһэн ажахы тус управлени дотор бии гэхын аргагүй. Олохон колхоз, совхозууд үшөөл гээгдэһээр. Гэбэшье буса тээһээ ямар нэгэн техническэ, экономическа болон эмхидхэлэй талаар тусхай туһаламжа хэрэглэмээр ажахы управлени дотор үгы гэхэдэ болоно. Тиимэһээ ажахы бүхэн өөһэдынгөө доторой арга боломжоор экономикоёо хүгжөөхэ дүүрэн шадалтай байна. Зүгөөр хайшан гээд, ямар аргаар экономикоёо хүгжөөхэ, ямар шэглэлтэйгээр ажал ябуулгаяа эрхилхэ тухай нарин нягтаар бодомжолһон хэмжээ ябуулгануудые тодорхойлхо ушартай болоно гээшэ.

Энэ талаар зарим тэды хүдэлмэришье хэгдэһэн байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэрине хүгжөөхэ зарим асуудалнууд тухай Н. С. Хрущевой КПСС-эй ЦК-гай Президиумдэ эльгээһэн бэшэг, колхоз, совхозуудай коммунистнууд ооһэдынгоо суглаанууд дээрэ зүбшэн хэлсэһэн, хүдөө ажахын продуктнуудай абалгые дээшэлүүлхэ, гээрдэнги һалбаринуудые гарзагүйгөөр эрхилдэг болохо талаар ажахынуудай зохёоһон хэмжээ ябуулганууд зүбшэн хэлсэгдэһэн зэргэтэй.

Тэдэ табигдаһан хэмжээ ябуулгануудые согсолхо тусхай комиссы управлениин парткомой дэргэдэ эмхидхэгдээ һэн. Хэмжээ ябуулганууды зүбөөр, үндэһэ гуримтайгаар зохёон табилгада туһаламжа болгон Бэшүүрэй совхозой, Калининай нэрэмжэтэ колхозой дэргэдэ семинарнууд үнгэргэгдэһэн байна.

Тиихэдээ бүхы ажахынуудай ажал ябуулгын сэгнэлтые имагтал зуун гектарай таряанай газарһаа абтаһан олзо доходой, абаһан продукциин өөрын үнэ сэнгэй, гүрэндэ худалдагдаһан продуктнуудай хэмжээгээр, үйлэдбэриин ургалтын зэргээр тодорхойлдог байха ёһотойгоор хараа үгтэһэн байна.

Хэмжээ ябуулгануудые хараалха хүдэлмэри үргэлжэлһөөр, хэрэглэгдэдэггүй арга боломжонууд элирхэйлэгдэнэ. Гэбэшье Мухар-Шэбэрэй ажахынуудай саашадаа ямар шэглэлтэйгээр һалбаринуудаа эрхилхэ байһан хараа гол түлэб тодорхойлогдоо. Энэ хадаа үйлэдбэреэ аша үрэтэйгөөр эрхилхэ гэһэн гол хараа болоно. Энээнтэй дашарамдуулан, газар ажал, мал ажал, кадр болон ажахы доторхи эмхидхэл тухай асуудалнууд тушаа делегадуудай анхарал онсо хандуулагдаба.

Газар ажал ашаг үрэтэйгөөр эрхилхэ арга боломжонууд тухай Охин Булагай совхозой директор нүхэр **Плюснин**, Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Митыпов**, Бэшүүрэй совхозой парткомой секретарь нүхэр **Гомбоев** болон бусад тоготобо.

Хэрбээ урда жэлнүүдтэ ургаса абалгые таряанай талмай үргэдхэжэ ехэдхэдэг байгаа һаа, саашадаа таряалангай газар үтэгжүүлжэ, үһалжа, ургаса ехээр абаха гэһэн зорилго табигдана. Тиихын тулада бүхы тарилгаяа сортовой үрэһөөр хэрээһэлүүлэн гү, али нарин зурууттайгаар хэдэг болохо, тарилгын урда тээхи газарай элдүүрилгые һайжаруулха шухала гэжэ тоолоно.

Жэшээнь, Охин Булагай совхозойхид хоёр жэлэй туршада хэрээһэлүүлэн таригдаха газарай хэмжээе 8.000 гектарта, тарилгын урда тээхи борнойлгые 5 гектарта хүргэхэ, ерэхэ жэлдэ 6.500 гектар эртын ба жэгдэлэгдэһэн намарай паар хахалха гэһэн хараа хэмжээ ябуулга соогоо орууланхай. Иимэ хэмжээ бүтээгээд байхадаа, 1964 ондо 100 мянга гаран, 1965 ондо 120 мянга гаран центнер ороохо хуряажа абаха аргатай болоно.

Хоёрдохи гол асуудал хадаа ашаг үрэтэйгөөр газар үһалалга эрхилэлгэ мүн болоно гээд мухар-шэбэрээрхин тоолоно. Энэ талаар тэндэхи ажахынууд аргагүй ехэ арга боломжотойшье. Управлени дотор 32 мянган гектар, тэрэнэйнь 7 мянга шахуу гектарынь таряанай, үһалагдадаг газартай. Теэд тэрэнээ топ хангалтагүйгөөр ашаглана. Байгша ондо XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхоз 918 гектар, «Рассвет» колхоз 1.000 шахуу гектар газараа үһалангүй орхижорхёо.

Гансал огород, кукуруза, саахарай свёкло таридаг газараа үһалаад дүүрэхэ бэшэ, харин шэнинсынгээ полинуудые ехээр үһалдаг болохо ёһотойбди гэжэ конференци тоолобо.

— Манай колхоз 1.850 гектар шэниисэ үһалдаг болохын тула бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэжэ байна, — гэжэ Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Митыпов мэдүүлбэ.

Үһалуурийн системэнүүдые бариха, шэнэлэн заһабарилха асуудал тушаа конференци дээрэ ехэ хөөрэлдөөн болобо. Хёлгын үһалуурийн системэ 1964 ондо ашаглалгада оруулха, Гутайн сөөрэм барилгые дүүргэхэ, Түгнын, Куналейн системэнүүдые шэнэлэн заһаха шухала гэжэ хэлсэһэн байна. Эдээнийе бэелүүлээд байбал, Мухар-Шэбэрэй ажахынууд жэлһээ жэлдэ найдабаритай бэян ургаса хуряажа абадаг болохо байһаниинь элирнэ.

Мал ажал хүгжөөхэ хэрэг конференциин гол асуудалнуудай нэгэн байгаа. Һү ехээр абадаг болохын түлөө үнеэдэй үүлтэр һайжаруулга гуримшуулагдаха ёһотой, тиихэдэ мяха абалгые дээшэлүүлхэдээ имагтал малаа түргөөр түлжүүлхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ тушаагдаха, үүсэлгэдэхэ малые үни удаан барижа, үлүү гаргаша хэһэнэй тон үлүү гэжэ тоологдоно.

Тиимэһээ Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой тугалшан Зинаида Литвинцевагай дүй дуршалые хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гээшэ айхабтар ехэ удха шанартай гэжэ конференци зүб тобшолол хэбэ. Хони үсхэбэрилгэ эрхилхэдээ баһал үүлтэр һайжаруулха хэрэгтэй гэжэ тодорхойлогдоно.

Шубуунай үндэгэ олоор абадаг, тэрэнэй товарностиин ехэ байхын түлөө Бэшүүр, Мухар-Шэбэрэй тосхонуудта хамжаанай гуримаар хоёр томо шубуунай фабрика эмхидхэбэл ашаг үрэ ехэтэй байха һэн гэжэ управлениин мэргэжэлтэд дурадхаба.

Элидхэлшэ, мүн тэрэшэлэн үгэ хэлэгшэд али бүхы мэргэжэлтэдые зүбөөр бэлдэхэ, ажахын шиидхэхы һалбаринуудта хубаарилан табиха, һайнаар хэрэг ёһо мэдэхээр хүмүүжүүлхэ асуудал тушаа онсо анхарба.

Ажахы доторхи эмхидхэлэй хүдэлмэри шэнэдхэн табиха, ажахын тоосоо үргэнөөр нэбтэрүүлхэ, ажалай түлөөһэ гуримшуулха гээшэ шухала хэрэг. Гэбэшье энэ асуудал дээрэ дутагдалнууд бии байһаар. Түсэб харлагаа, даалгабаряа амжалтатайгаар дүүргэгшэдые материальна талаар урмашуулха ёһо гурим тоосоондо абтадаггүй байһан ушарнууд тухай хэлсэгдэбэ.

Жэшээнь, «Эрдэм» совхоз ажахын тоосоое оорынгоо ажахын эрхэ байдалда тааруулан, шадамараар нэбтэрүүлһэн байна. Тиигэһэнэй ашаар тус ажахы хоёрдохи жэлээ олзо доходтойгоор, аша үрэтэйгөөр хүдэлжэ байдаг. Энэ жэшээ бултанай хэрэг болохо зэргэтэй. «Эрдэм» совхозой дүй дуршалые согсолхо, тиигээд бусад ажахынуудай хэрэг болгохо гэһэн ажаглалта конференци хэбэ.

Ажахыгаа хүгжөөхэ талаар хараалһан хэмжээ ябуулгануудаа амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө мухар-шэбэрэйхид хүсэ шадалаа элсүүлхэ байһаниинь дамжаггүй.

Ю. СУХАРЕВ,
манай корр.

ҮҮСХЭЛШЭДНАЙ ОЛОШОРНО

Түмэр замай предприятинуудта техническэ дэбжэлтэ туйлаха, үйлэдбэри оньһожоруулха талаар уралан нарижуулгын, ухаалан зохёолгын дурадхалнуудай харалга-конкурс энэ жэлдэ соносхогдоһон юм. Эрхим уралан нарижуулгын дурадхалнуудые үйлэдбэридөө нэбтэрүүлэн, амжалта туйлаха энэ конкурсда Улаан-Үдын отделениин түмэр замшад олоороо хабаадалсана.

Отделениин уралан нарижуулагшад долоон жэлэй табадахи жэлэй туршада ехэ арьбалалта хэжэ, жэлэйнгээ уялгые 3-дахи квартал соо 19 процентээр үлүүлэн дүүргэбэ. Эдэ дурадхалнуудай олонхинь поезднуудай аян замдаа аюулгүйгөөр ябаха арга хангаха, ажал ехэтэй процессүүдые оньһожоруулха, үйлэдбэриин технологи һайжаруулха, заһабарилгын шанар дээшэлүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан. Түмэр замай отделениин хүдэлмэришэдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ локомотивна, вагонно депогой, Улаан-Үдын дистанциин коллективүүд амжалта туйлажа байна.

Коммунис ажалай түлөө мүрысөөнэй улам ехээр дэлгэрхэ бүри олонииты эдэбхи үүсхэл бадаржа, уралан нарижуулагшад, ухаалан зохёогшодой тоо олошорно.

Һайн дураараа хабаадалсадаг, түрүүшүүлэй эдэбхи үүсхэлээр эмхидхэгдэһэн бюрогой ажал хамтын хүсэнэй аша үрэ ехэтэй байһые тодорхойлжо үгэнэ. Иимэ бюро уралан нарижуулагшадта һайн туһаламжа хүргэдэг юм. Энээнэй ашаар уралан нарижуулгын дурадхал олошоржо, түмэр замай транспорт дээрэ техническэ дэбжэлтэ туйлаха асуудал амжалтатайгаар шиидхэгдэжэ байнхай. Манай отделенидэ 95 хүнэй хабаадалгатай конструкторнуудай нийтын 11 бюро, эдэбхи үүсхэлшэдэй 37 бүлгэм эмхидхэгдэнхэй. Эдэ бүлгэмүүдтэ 166 уралан нарижуулагшад хабаадалсана.

Локомотивна депогой нийтын конструкторска бюрогой хэжэ байһан ажал һайшаалтай. Манай эндэхи түмэр замые хүсэ ехэтэй локомотивуудаар хангаха бэлэдхэлэй ажал хэхэ, һаяар эндэ ябажа эхилхэ тепловозуудые заһабарилха бааза бии болгохо гэжэ уралан нарижуулагшад ехэ оролдолго гаргана. Долоон жэлэй табадахи жэлэй туршада хэгдэхээр хараалагдаһан ажалые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө мүрысэжэ байһан эдэбхитэд уралан нарижуулгын олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэ. Социалис Ажалай Герой И. Т. Кихо, РСФСР-эй габьяата уралан нарижуулагша А. Я. Яковишин, Буряадай АССР-эй габьяата уралан нарижуулагша Ф. П. Анучин гэгшэдэй хүтэлбэрилдэг бригаданууд энэ жэлдэ олон дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлбэ.

Тепловозно цехэй ахалагша мастер Кучменко, инженер Анучин, слесарьнууд Котлицкий, Павлуцкий гэгшэдһээ бүридэһэн нийтын бюрогой оруулһан дурадхалнуудай үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэһэнэй ашаар 1693 түхэриг гүрэнэй мүнгэн арьбалагдаа. Мастер Федотовой хүтэлбэрилдэг слесарьнууд Ходатович, Макаренко, Галушевский, Бакин гэгшэдэй бүлгэм тепловозуудые заһабарилха газар түхеэрхэ проектые хубилгажа шадаа. Тэдэнэй энэ дурадхал үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээд, 8987 түхэригэй алмалта хэгдэһэн байна.

Отделениин уралан нарижуулагшад конкурсын үедэ туйлаһан амжалтаараа һанаагаа амарангүй, саашадаа үшөө ехэ ажал бүтээхээр хараалаанхай.

Ф. Уваров,
түмэр замай Улаан-Үдын отделениин инженер.

★

МОСКВА. «Мосфильм» [...]ностудида Б. Волчек, А. [...]кин, Дм. Поляновский гэгш[э]дэй сценараар «Сотрудн[ик] ЧК» гэжэ фильм буулгагда[...] байна. Совет засагай тогто[...] байһан түрүүшын жэлнүү[...] совет чекистнүүдэй хүдэлм[...] тухай тус фильм соо хэлэ[...]нэ. «Тринадцать», «Ленин [в] Октябре», «Ленин в 1918 [го]ду», «Секретная миссия», [бу]сад олон фильмнүүдые та[...]һан мэдээжэ совет киноопе[ра]тор Борис Волчек тус фи[ль]мын режиссёр юм. Опера[то]рынь В. Минаев. **Зураг** дээ[рэ:] режиссёр В. Волчек (дунда[...] фильмдэ хабаадаһан арти[ст]нуудта А. Демьяненко, ([че]кист Михалев), В. Яков[...] гэгшэдтэ заабари үгэжэ бай[на].

ТАСС-ай фотохроника.

★ ★ ★

Совeдүүдэй хүдэлмэри

СОЦИАЛИС ХУУЛИ, ГУРИМ САХИЛГА—БҮГЭДЭНЭЙ ХЭРЭГ

Һаяхан лэ һэн. Хэжэнгын совхозой нэгэ отделениин айлнуудаар үмсын малай тоо абажа ябабабди. Хубидаа бариха малай нормо сахиһан хүнүүд, гэр бүлэнүүдэй олоншье һаа, заримашуулай газаа үхэр, хонин, гахай үлүүсэ олоор баригдадаг байба.

— Манай мал танай үбһэ эдинэгүй ха юм,—гэхэшье хүнүүд дайралдаа бэлэй.

РСФСР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй гаргаһан хуули соо үмсэдөө бариха малай тоо тухай тодорхойгоор хэлэгдэнэ. Энэ хуулиие сахихын тула Хэжэнгын сомоной Совет ехэхэн оролдолго гаргана. Социалис хуули, нийтын гурим сахиха саг үргэлжын комиссимнай 9 депутадһаа бүридэнхэй юм. Энэ жэлэй хугасаа соо тэрэ комиссы олон юумэ хээ. Һунгалтаһаа хойшо үнгэрһэн саг соо хүдэлмэриингөө түсэбые квартал кварталаар табяад, комиссинуудай хамтын суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэдэг байха юм.

Жэшээлхэдэ, үмсэдөө мал бариха нормые сахиха, РСФСР-эй Верховно Совеэдэй Президиумэй Указые дүүргэхын тула арад зоной дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэ олохон депутадууд хабаадалсаа. Сомон зүблэлэй зүгһөө тусхай томилогдоһон комисси үмсын малай тоо шалгаа юм. Хубидаа үлүүсэ мал баридаг бүлэнүүдтэ ялa, налог ашагдаа. Жэшээлхэдэ, Доодо Худанай Ванчикова, Хэжэнгэ тосхоной Жанчикова, Ажалша һууринай Цыбик Доржиев, Хэжэнгын совхозой 1-дэхи фермын Балма Ганшанова, Дыжит Батомункуева гэгшэд үлүү олон мал бариһанайнгаа түлөө 150—200 түхэриг хүрэтэр налог түлэһэн байха юм.

Манай комисси гансал энэ хуули сахилгаар ажалаа хизаарланагүй. Совхозой МТМ-дэ, мүн фермэнүүд дээгүүр хүдөө ажахын машинануудай хэр хадагалагдажа, хэрэглэгдэжэ байһые шалгана. Хэжэнгын совхозой 3-дахи фермэдэ трактор, машинануудай гамгүйгөөр хэрэглэгдэжэ, мүн бэшэншье техникын мууса хадаглагдажа байһые элирүүлээд, хэмжээ абхуулаа.

Социалис хуули сахиха гээшэ хүндэтэй, харюусалгатай хэрэг. Энэ үүргэеэ бидэ мэдэрнэбди. Арад зон, эдэбхитэд туһална. Жэшээлхэдэ, багшанар А. Аюржанаев, Н. Намсараев, Д. Цыренов гэгшэд социалис хуули эрхэ, уялга тухай лекци, элидхэлнүүдые ходо уншадаг юм. Саг үргэлжын комиссиин суглаан бүхэндэ эдэбхитэдые олоор уридагбди.

Арадай дружина, нүхэдэй сүүд тухай богонёор хэлэбэл иимэ: арадаймнай дружина (командирынь Г. Я. Быков) нийтын гурим сахилгын гол гуламта һэн хойноо уялгануудаа жэнишэдгүй дүүргэнэ. Хэжэнгэ тосхоной үйлсөөр һоггүү галзуу хүнүүдэй аашалжа ябахань үсөөрөө. Юундэб гэхэдэ, хаанашье тэдэндэ амар заяа үзүүлдэггүй. Хэжэнгын совхозой комсомолой комитедэй (секретаринь Д-Н. Дашиев) арадай дружина нягта холбоотойгоор ажаллана. Энэ комитедэй хүсөөр «Хадхуур» гэдэг шог газетэ гаргагдана. Тиибэшье арадай дружинын зарим командануудһүүлэй үедэ ажал, дежурстваяа һуладуулаад байна. Эндэ бидэнэй зэмэ бии. Хэжэнгын совхозой дирекци, парткомой зүгһөө бидэндэ ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэнэгүй. Архи тамхи уугаад, алмайржа ябаһан хүн ажалдаа һаатадаг байна. Нийтын гурим сахилга гансал сомон зүблэлөөрхинэй бэшэ, бултанай хэрэг бэзэ. Хэжэнгын 11 жэлэй һургуулиин дружинигуудай команда эмхитэй журамтай, уялгаа һайнаар дүүргэдэг. Маслозавод, промкомбинат болон совхозрабкоопой командануудэдэ һурагшадһаа жэшээ абаа һаань, таараха һэн гэжэ һанагдана.

Совхозой дэргэдэхи нүхэдэй сүүд (түрүүлэгшэнь Я. И. Матушкин) һүүлэй үедэ юушье хэхээ болёод байна. Хэжэнгын совхозой 2-дохи, 3-дахи фермэнүүд дээгүүр нүхэдэй сүүдүүдэй гэшүүдтэй эды тэды хөөрэлдөө үнгэргөөд, өөрынгөө уялгые ахирханаар хизаарлажархиһоноо мэдэрнэбди. Ажалгүй хойрог ябадалтай хүнүүд үсөөн болобошье, үшөөл дайралдана ха юм. Бүри зун байхада, ажал хэлэггүй 8 хүнэй нэрэ сомон зүблэлдэ, совхозой дирек[ци]до ороо һэн. Совеэдэй гүйсэдк[ом]ой түрүүлэгшэ Д. Бадмаев[...] өөрөөшье эдэ хүнүүдтэ[й хөө]рэлдөөбди. Теэд нүхэдэй[...] эдэниие саг соонь зүбшэ[н хэл]сэжэ шадаагүй, бүри хэт[...] зоргондонь орхёо. Тиигэ[ж]э нүхэдые арадай сүүдэ[...] мэдүүлхэ баатай бологдо[...].

Нүхэдэй сүүд арадай [дру]жина хоёр таһаршагүй [хол]боотойгоор хүдэлхэ зэр[...] Хэжэнгын совхозой [...] шуул, һургуулиин багш[а] больницын хүдэлмэрилэ[гшэд] нийтын гурим сахилгада[...] түлэб олоороо хабаадал[...]. Хулиган ябадал гаргагш[а]тай эрид тэмсэхэ та[...] ажалшадай дунда лекци,[...] хэл хэхэ хэрэгтэмнай айм[...] милициин хүдэлмэрилэ[гшэд] мүн бэшэшье организ[...] түлөөлэгшэд туһалдаг.

Үдэрһөө үдэртэ олони[тын] үүсхэл үргэдэнэ. Мүнөө [Хэ]жэнгын совхозой дэргэд[э...] дай дружинын команда [...] хүтэй һаа, үглөөдэр 40–[...] лохо зэргэтэй. Бидэ, [...] зүблэлөөрхин, илангаяа[...] циалис хуули, нийтын [гурим] сахиха саг үргэлжын [...] сяархин ажалдаа байһ[...] туу дунданууды дары[...] жа, олониитын үүсхэл дэ[...] өөрынгөө уялгануудые [...] наар дүүргэхэ зэргэтэйбди.

Н. Бочк[...]
Хэжэнгын сомоной Совет[...] социалис хуули, нийт[ын] гурим сахиха саг үргэлж[ын] комиссиин түрүүлэг[шэ].

ЗУРАГЛАЛ

МИНИИ НҮХЭР

Бага наһанайм нүхэр, мүнөө Хэжэнгэ нютагтаа трактористаар ажалладаг Миша урдамни һууна. Үнинэй уулзаагүй аад, хөөрэлдэхэшье һонимнай олон, энэ тэрэ юумэ дурданабди. Ажалһаа һаяхан ерээд, нюур гараа угаагаад, эдеэлхээ һууба.

— Зай, Миша, трактортаа хэр ябанаш даа, — гэжэ минии асуухада:

— Балайшье ехэ биранагүйбди даа. Мүнөө комбайн шэрэнэб, үдэр һүниие мэдэнэгүйбди. һүү-һай гэхэмнайшье һоол, — гээд хоолойгоо заһана. — Гэрэлтэмнай бараг ябана. Дашинимын комбайн шэрэнэ.

— Зай, зай. Гэрэлтэ тухайдаа хөөроодхи, — гэн бишье блокнодоо гаргаадхибаб.

— Юун хөөрэхэнье гэжэ даа. Ши өөрөө мэдэнэ хаямни. Бидэнтэй наадаһан лэ хүн ха юмни,—гээд Миша энеэгээ һэн.

Минии хөөрөөн мэдээжэ һааб даа. Би бага наһанайнгаа нүхэрые һайн мэдэхэ байнаб. Очерк бэшэхэ һанаатай Хэжэнгэ ерэһэн хүм. Үнихайта ерэхэдээ, эгээл түрүүн полевой стан оногдоо һэн. Гол түлэб. Нүхэр Мишэмни Гэрэлтэтэй сүг ажаллажа байһан, олон жэлдэ хонин ажал, тарилга хуряалгадашье ябалсаа. Нүхэр тухайдаа хөөрэхэдөө, Миша ехэнхидээ гоё гоё газарыень дурдаа һааб даа. Хэнэйшье мэдэһээр, хүн бүхэндэ өөрын һанал, бодол байдаг. Би өөрөөшье Гэрэлтэтэй уулзахадаа, хэдэн хоногто дахасалдахадаа, нүхэрэйнгөө хэды шэнэлэн ондоо болоһые ойлгоо һэм.

...Зунай эхин һара. Нугаһа агнаха гэжэ Гэрэлтэтэй үнинэй түхеэрэнхэйбди. Хоюулан буу үргэлэнхэй, Ехэ Сагаан нуур тээшээ алхалбабди. Нуурые утаашань, хүндэлэн уруунь ойможо, нугаһа һайса буудабабди. Оноһоншье юумэ үгы. Ангажа амаяа хаташанхайнууд Хуһатын нуурай хойто добуун дээрэ гарагдаа.

Тээ холохоно хэнэйшьеб трактор ууртайгаар хүнхинэнэ. Агзага угзага гэжэ байгаад, байра дээрээ эрьелдэнэ.

— Эй даа, нэгэ форсункань хахана, сасана. Тракторист гэжэ юумэнь тэрэнээ мэдэнэ гээшэ гү, али үгы гү? — гэжэ Гэрэлтэ хэлэбэ.

— Юун? Хаанаһаа мэдэбэш? — гээд би гайхашабаб.

— Шагныш абяаень,—гээд нүхэрни үндэгэнэнэ.

Би ехэл **оролдосотойгоор тракто**рай абяа шагнабаб. Ойлгохо юумэмни үгы.

Гэрэлтэтээ тракторай хажууда ошоходомнай, «Заветы Ильича» колхозой нэгэ тракторист машинаяа байлганхай, тэрэнээ носоно, сухалтайгаар кабина соогоо ороно, гарана:

—Хара нохойшни, Форсункадань заһабари хээгүйдэ болёо. Механик яашоо гээшэб, — гэжэ залуу хүбүүн бидэндэ дуугарба.

Нээрээшье, Гэрэлтымнай хэлээшэ зүб болобо.

— Гэрэлтэ, гайтайл байбаш. Орой хүгжэмшэн шэнгилши. Трактор ябуулжа шадаха гүш? — гэжэ нүхэрһөө асуубаб.

— Шадахалби даа. Иигээд тракторист болохоб,—гээд Гэрэлтэмни һанаата болоно.

Тэрэ гэһээр олохон жэл болоо. Тиихэдэ арбан дүрбэ, табатай ябаа гүбди даа. Гэрэлтэ багаһаа хойшо трактор, машинада дуратай, затан хара нюуртай болошоһон механизаторнуудай хажуугаар эрьелдэхэ, трактортаа һуулгыш, рулиинь барюулыш гэжэ байжа гуйгша бэлэй. «Һэй, нюдэндөө галтайхан лэ хүбүүн алтайш» гэжэ хүнүүд тэрэниие нэрлэгшэ һэн.

1958 оной үбэл одоошье Гэрэлтын хүсэл бэежэбэ. Хэжэнгэ тосхондо эмхидхэгдэһэн механизаторнуудай курсда Гэрэлтэ һуралсахаяа ошоод, үдэрнүүдшье хойно хойноһоо үнгэржэ, хабарай тарилгын урда тээ нүхэрэймни гарта механизаторай үнэмшэлгэ яларба.

...Хабар түлэг дундаа. Хангай дайда уняар мананда хульбэрнэ. Хаа хаанагүй булад хүлэгүүдэй бүрхирэлдэхэнь таһарнагүй. Сагаан жалга гэжэ нютагта газар хахалжа байһан Гэрэлтэ дуу дуулана. Дорюун, хүхюутэй аялга тракторай хүнхинөөнтэй холисолдон зэдэлнэ:

Трактор агтым аялга
Талын хүрьһэ доһолуулна.
Тангил гансым аялга
Минии зүрхэ долгилуулна.

Сагаан жалгаһаа зүүн урда Ажалша тосхоной гэрнүүдэй сонхонууд үдэшын наранай гэрэлдэ ялагашалдана. Эндэ Гэрэлтэ бага наһаяа үнгэргөө юм. Гэрэлтын үшөө багахан байхада, хайрата Бальжима эхэнь эндэ наһа бараа һэн. Нагаса ахань Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнһаа бусаагүй. Заахан Гэрэлтэ нагаса эхэтээ, Бальжит абгайтаяа байһан. Эхэгүйшье һаа үншэрөөгүй, зон нүхэдынь, абгайнь энэ болотор үргэжэ, дүрөөдэ хүлыень хүргөө ха юм. Энэниие һанахадаа, Гэрэлтэ заримдаа уярдаг, үһээ сайжа эхилһэн Бальжит абгайнгаа ашые тэрэ хэзээдэшье мартахагүй ёһотой... Мартахашье зэргэгүй.

Хүн болохо багаһаа... гэжэ арад зон дэмы хэлсэдэггүй. Үшөө һургуулида һуража байхаһаа хамтын ажалда ябалсаһан Гэрэлтэ нүхэрэйм замые хараад үзөө һаа, таанад уншагшадшье, үнэншэ, сэхэ һубэлгэн бэрхэ хүбүүн байһыень мэдэхэл байхат даа. «Манай Гэрэлтэ шадахал байха» гэжэ нүхэдынь хэлсэдэг. Хаана тиимэ хүшэр, орёо ажал гаранаб, тэндэ Гэрэлтэ. Үбһэ хуряалгыншье халуун үедэ косилка хэн шэрэхэб, хэн һолоомо татахаб? — Гэрэлтэ. Тракторист болоһонойнь һүүлдэ уданшьегүй тэрээндэ шэб шэнэхэн трактор үгтөө һэн. Нарин, нягта, бэрхэ хүнэй гарта оньһон техникэ ходо ябтаб гэмэ байдаг, эбдэрхые мэдэдэггүй. Үбэлжэлгын үедэ Гэрэлтэ трактораараа хэды шэнээн үбһэ, һолоомо шэрээ хаб? Тоо байень мэдэхын аргагүй. Залуу нүхэрэймнай үдэр бүриин ажалынь тэмдэл ха юм. Эртэ үглөө, орой һүниие мэдэнгүй, олоной хэрэгтэ оролдосотойгоор аша туһаяа хүргэжэ ябаһан нютагайм хүбүүн: бага наһанайм эжэл Гэрэлтэ Цыренбазаров — Хэжэнгын совхозой түрүү механизаторнуудай нэгэн.

Тээсгэн, бүри сентябрь һара соо һэн. Таряа хуряалгын түлэг дунда. Залаатын үндэрэй уты руунь олохон комбайнууд һубарина. 120 гэһэн номертой трактортa Гэрэлтэ һууннхай, дуу дуулан, «С-6» комбайн шэрэнэ. Аржагар шара шэниисэ комбайнай хедерэй ама руу үрэбхюулэн ороно. Наран тонгойнхой.

Тииһээр байтар талын корабль шангаар хуугайлжархиба.

— Гэрэлтэ, бай. Молотилкам хахан алдаба, арилгаһууб, — гэжэ комбайнер Дашинима Базаров мостик дээрэһээ һүүхирбэ. һу[...] Гэрэлтэ хадаха гүбдээ даа?

— Хадааб даа. Иимэ һайн, [...] байна ха юм, — гээд Гэрэлт[э] роһоонь харюусана.

Иимэл үдэрнүүд үнгэрнэ[...] лай халуун үдэрнүүд. Гэрэлты[н] рэһэн «С-6» комбайнда түрү[ү]гээ жэл ажаллаһан Дашини[ма Ба]заровшье амжалта туйлаа. 420 [гек]тар таряа һайн шанартайгаар [ха]даба.

— Бэрхэ хүнтэй ажал[лахада] амар байна. Комбайнай эбдэр[...] Гэрэлтэшни миин хараад һү[...]гүй. һар-һур заһаад орхихо[...] таагүй һайн ажаллаабди, — Дашиниманъ Гэрэлтээ намда [...]таба.

Нээрээшье, механизаторн[уудай] дунда дэлгэрһэн социалис мүр[ысөөн]дэ Гэрэлтэ илажа гараа. [...] уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр [...] гэхын хойноһоо Цыренбазаров [...] сусашагүйгөөр тэмсээ. Мүнөө [...] хахалалгаяа 800 гаран гекта[р] гоод, Хэжэнгын совхозой [...] фермын механизатонуудай [...] түрүүлэнхэй.

Октябриин 26. Эхэ ороно[...]най республикын 8,8 мил[лион] пүүд таряа тушааһантайнь [...]рамдуулан. КПСС-эй ЦК-гай [...] СССР-эй Министрнүүдэй Со[...] амаршалга арад зониие баясу[...] Ниислэл хото—Улаан-Үдын [...] дүүдэй талмай дээрэ хүн зон[...] Баяраар бадарһан нюурнууд[...] гуу хүгжэмэй зэдэлээн. Аймаг[...] ерэһэн түрүүшүүл, ажалай ба[атар]нууд трибуна дээрэ зогсоно. [...]нэй дунда Гэрэлтэ Цы[рен]базаров. 8,8 миллион пүүд та[...] соо Гэрэлтынишье ажалай хү[...] ороо ха юм.

...Үбэлшье ерээ. Мүнгэн са[...] хярмаг дээгүүр «ДТ-54» тракто[р] билна.

— Гэрэлтэ хаана ошохошниб? гэжэ нэгэн асууба.

— Урда гүүртэ һолоомо абаа[...] хам, — гэһэн харюу дуулдана.

Трактор агта хүлэгни.
Таняаб шинии техникые.
Тангил ганса нүхэрни
Таагааб шинии дуратайе.

Г. ДАШАБЫЛОВ.

Мухар-Шэбэрэй үйлэдбэриин управлениин Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз таряалангай газарта наг шэбхээ шэрэжэ эхилбэ. Колхозой нэгэдэхи отделенидэ наг шэбхэ шэрэхэ механизаторнуудай тусхай звено эмхидхэгдэбэ. Тэрэ звенодо хэрэгтэй техникэ даалгагдаһан байна. Зураг дээрэ: наг шэбхэ ашаһан түрүүшын ашаан.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1963 оной ноябриин 14.

Ажал—хүмүүжүүлгын һургуули

...ад бүхы һургуулинуудтал адли Захааминай Санагын һургуулиин ухибүүд, ба... һонирхолтой ажабайдалтай. Ухибүүдээ эрдэм номдо һургахатаяа хамта ажалда ...лтэйгөөр һургалсадаг болонхой. Ахалагша классай һурагшад шадалайнгаа зэр... һургуулидаа, түрэл колхоздоо ашатай туһатай хүдэлмэри хэдэг юм.

...ал үйлэдбэриин үндэһэ һууритай танилсахаһаа гадна, энэ һургуулиин ухибүүд хизаар ... шэнжэлхэ талаар ехэ юумэ хэдэг байна. Ульгэр туужада ороһон эндэхи нюта... — суута Хамар Дабаанай, Саянай сарьдаг мундаргануудаар аяншалхада ямар ... гээшэб! Эртэ урда сагай баатарнуудай хэрэгсэлшье олдожо болохо. Эндэхи байгаа... баялигые мэдэхэ гүш. Молибден, вольфрам... мүн бэшэшье хэбтэшэ байжа магад. ...гшэ зундаа Санагын һургуулиинхид Зэдэ мүрэнэй эхинэй хада хабсагайгаар аян... хэһэн байна.

...итература, искусствада дуратайшуул уран зохёолдо, илангаяа шүлэгтэ хүсэеэ тур... дуратай һурагшад эндэ олон. Тиимэһээ эндэ творческо кружок байгуулагданхай. ...уулиин залуу шүлэгшэд энээндэ хабаадана. Хэлэнэй, литературын багша Аюша ...вич Доноев энэ кружок ударидана. Санагын һургуулида зорюулһан материал ...мүн энэ кружогто хабаадагшад һурагшадай найруулга оруулалсагдаба.

Эбэй баглаа

Худөөгэй сэсэгүүдэй дундаһаа
Хухөөгэй домбые шэлэжэ,
Талын шэмэгүүдэй тэгэндэһээ
Таба сагаан һугалжа,
Урид түрүүн һалбардаг
Ургы сэсэгээр гоёожо,
Баранай нюдэ баясуулдаг
Бадма ёнхобоор орёожо,
Эгэтэ, Түгнэ, Жэмһэгэй
Эдир солгёон нүхэдтөө
Эбэй баглаа гүрэжэ,
Эльгээхэм даа Санагаһаа.
Баглаа баглаагаа барилсан,
Бата холбоо байгуулая!

Галина Дашиева,
9-дэхи «б» классай һурагша.

Түүхэ домогто тогоон дээрэнь бии юм гэлсэгшэ. Тиин тэрэнние һургуулиин аяншад бэдэрдэг юм. Зураг дээрэ: Сайханайн Табхар гэдэг хада.

Ухибүүдэй ажал хэрэг

...энхэ бэетэй, һайн һайхан ...эй, болбосоронги, зэлдэр зул... ...абаритай, богонёор хэлэхэ... ...эн тэгшэ хүнүүдые — ком... байгуулагшадые хүмүүжүү... ...босоруулха талаар һургуули... ...умэнэ айхабтар харюусалга... ...дэтэй зорилго табигданхай ...энэ зун үнгэрһэн партиин июниин Пленум энээн тушаа онсолон зааһан байна.

...бүгэдые бэелүүлхэ зо... ...һургуулинуудай, тэдээндэ ху... байгаа бидэнэр, багшанарай ...табигдана. Һургуули гээшэ ...е хүмүүжүүлгын нэгэ гулам... ...аниинь бүгэдэндэ ойлгосотой. ...һургуули интернат түхэл шахуу юм. Юуб гэхэдэ, за... ...рагшаднай интернадта бай... «Байкал» колхозой үхибүүд ...хэлэнэб. Тус колхозой прав... ...манай һургуулида һурадаг ...ээ интернадта байлгадаг бо... Тиихэдэ бүхы гаргашынь ...центые колхозһоо түлэдэг, 25 процентыень үхибүүдэй ...д — колхозой гэшүүд түлэ... Санагын «Коммунизм» кол... ...правлени мүн интернат нээжэ

...и тэгшэ хүнүүдые болбосо... хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ ажа... ...дхэхы үүргэтэй байһан хада, һургуулиин дирекци, багша... коллектив үхибүүдые ажал ...ридэ дүршэлтэйгөөр һургаха ...олдодог байна.

...рай сагай ерэхэдэ, манай ...лиин үхибүүдэй ажал эхил... ...имтай. Нэн түрүүн һургуу... ...үлеэ бэлэдхэжэ захалдаг. Жэ... үнгэрэгшэ хабар майн 1-нэй ...болотор 1300 кубометр са... ...дхээд, 8 тонноһоо үлүү тү... ...гэ, 3 тонно консервын баан... ...уулһан, сабшалан дээрэ шэб... ...эн байгаа.

...й амаралта соносхон, һүүл... ...хын жэнгиржэ, һуралсалай жэлэй дүүрэмсээр һурагшад звенонууд болоно таһардаг юм. Үнгэрэгшэ зун 7-дохи, 9-дэхи классуудай һурагшадһаа хэдэ хэдэн звенонууд: дархашуулай 4 звено, нарин дархашуулай 1 звено, юумэ шэрдэгшэдэй 2 звено, хониной нооһо хайшалха 2 звено байгуулагдажа, бүхэли зундаа хүдэлөө һэн.

Байгша оной май, июнь һарануудта дархашуулай звеногойхид һургуулидаа киногой будка, автомашина байлгаха гараж бариһан, интернадай нэгэ байшан капитальнаар заһабарилһан байна. Гадна һургаагуудые бэлдээд, 10 гектар һургуулиин сабшалан, 2 гектар огород хоройлоо юм.

Нарин дархашуул энэ үе соо парта, столнуудые, табуреткэнүүдые, сонхонуудай рамануудые, үүдэнэй колодонуудые заһабарилжа дүүргээ. Тиихэдэ юумэ шэрдэгшэд һургуулиингаа бүхы мебель сонхонуудые, колодонуудые, полыень шэрдээ.

Игэжэ 7-дохи, 9-дэхи классуудай һурагшад һуралсалай жэлэй дүүрэтэр һургуулиингаа бүхы байшангые һуралсалай шэнэ жэлдэ бэлдэһэн байна. Жэжэ божо гар үзүүрэй, сагаадаха хүдэлмэри үлөө.

Хониной нооһо хайшалха звеногойхид мүн һайнаар хүдэлһэн байгаа. Эдэнэрэй хүсөөр «Байгал», «Коммунизм» колхозуудай бүхы хонидой нооһон хайшалагдаһан. Гадна энэ зундаа эдэ хоёр колхозой үбһэнэй звенонуудта манай һургуулиин һурагшад ажаллаа юм. Жэшээнь, «Коммунизм» колхоздо хүдэлһэн 81 һурагшад 27 звенодо хүдэлһэн байна. Эдэнэр 17000 центнер үбһэ бэлэдхээ, мүн «Байгал» колхоздо мүн эды шэнээн шахуу үбһэн үхибүүдэй хүсөөр бэлэдхэгдээ юм. Энэ мэтээр үхибүүдэй хэһэн ажал бултыень тоолохо болоо һаа олон байха.

Санага, Утаата нютагууд гээшэмнай Хамар Дабаанай, Саянай сарьдагуудай хормойдо оршодог тула сагайнь уларил хүйтэн, хадын гүүлдэг бшуу. Тиимэһээ эндэ огородой эдеэ ургуулдаг заншал байгаагүй юм. Тиигэбэшье һаань, һургуулиин үхибүүд жэл бүри хартаабха, капуста тарижа ургуулдаг, интернадайнгаа хэрэгламжые хангадаг болонги. Мүнөө жэлдэшье эдэ ургамалнуудай бараг һайн ургаса абаа.

Манай Санагын һургуулиин һурагшад юрэнхыдөө ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, бэрхэнүүд, Эхэ оронойнгоо баялиг арьбадхалсаха хабатай хүнүүд болохо байһандань найдахаар.

Е. ЯНГУТОВ,
хими, биологиин багша.

МАЛША ХҮБҮҮН

Үглөөгүүр... Тала дайда бурзагар сагаан хюруугаар хушагданхай. Тэнгэридэ һэмжэн сагаан үүлэнүүд тамарна. Баруун хойноһоо һалхин үлеэгээд, гасаалһан юумэдэл үүлэнүүдые бутар татан үлдэнэ.

Тэрэ үедэ Ута Нюрганай үргэн талын дунда, урсахан зунай гэрһээ хүхэ утаан һуунагтан гарана. Энэ— зунайнь байра. Малнууд хашаадаа хаалгатай хибэдэһээ хибэн хэбтэнэд. Уданшьегүй һаалишад гаража малаа хэбтэриһээнь бодхоонод. Нэгэниинь гарахаа тэгүүлһэн тугалнуудые табина.

Һаалишадай малаа хүхүүлжэ дүүргэжэ байхада, Гуя Болдог уулын модонуудые ото харбан алтан шаргал наран мандаба. Малнууд бэлшээридээ гаража хара торюун болон бэлшэнэ. Эгээ хойнонь һарлаг буханууд һүүлээрээ һүр үзүүлэн ябанад. Һарлаг буха хараагүй городһоо ерэһэн зарим залуушуул ехэ айдаг. Тиин аймшагтайшье юумэниинь үгы юм. Малай хойноһоо арба гарамгай наһатай хүбүүн бишыхан боро морёор шогшоно. Энэ хадаа Санагын дунда һургуулиин 8-дахи «а» классай һурагша Цынгенов Нима. Тэрэнэй боро морин Нимын боро гэжэ дэмы алдаршаагүй байха. Мал тогтооходоо тон хурдан морин юм.

Мүнөөдэр һүүлшынхеэ харюулхаяа гарабаб гэжэ һанахадаа, Нимын досоо ямар гэжэ һананат. Хүбүүнэй бодолые гансал малнууд мүнөө ээзэлэнхэй. Тиигэжэ байтарынь нэгэ гэнэн зантай ветеринар практикант һанаандань оробо.

Нэгэтэ зунай байра харахаяа залуу практикант ерээ һэн. Тиигээд тэрэ Ниматай малдань ошолдобо ха. Малнууд хадын хормойгоор эдеэлжэ байба. Зариманиинь модон соошье бии ха. Тэдэнэр захын арбаад үнеэдтэ дүтэлбэ. Хоёр һарлаг буханууд һонирхонгёор хүбүүд уруу хараба. Гэнтэ һүүлээ үргөөд нэгэниинь тэдээн тээшэ дүтэлбэл даа. «Һэм» гэжэ хэлээд, Нимын нүхэртөө хандаха гэхэдэнь, тэрэнь бии шадалаараа морёо нэшэн харайлгашаба. Гайхаһан Нима малаа гансаараа асарба. Орожо ерээд: «юундэ тэрьелшообши?—гэжэ тэрэ ветеринарһаа һураба.

—Яагаа зүһэ буруу амитан гээшэб?! Баабгай шэнги, — гэбэ. Абяагүй һууһан һаалишад дарья табилдашоод һэн.

Малынь эдеэлжэ садаад хэбтэжэ хибэдэһээ хибэн маамаргалдана. Нима гэр тээшээ харайлгаба. Эдеэлээд, хубсалаад, Санага нютагаа ошохоёо мордобо бшуу. Үглөөдэрынь Нима үбһэндэ ошохонь. Малдаа һанаагаа зобон эрьежэ хараба. Малнуудынь Ута Нюрганай талын үртэм ногоон сооһоо бишыханууд шэнгеэр харагдажа байгаа һэн. Тэрэнэй нюдэндэ гар хажуур бариһан хүнүүд харагдахадал гэбэ. Нима һургуулиһаа тараһаар мал харалсаад, һүүлдэнь сентябриин нэгэн болотор үбһэндэ ябаа һэн. Үбһэндэшье Нима хүнэй хойно ороогүй.

Теэд мүнөөшье сүлөөтэй сагтаа фермынгээ эжэл нүхэд шэнги бишыхан тугалнуудаа Нимамнай эрьежэ байдаг лэ.

Аркадий Хадаев,
7-дохи классай һурагша.

ЭХЫН НАЙДАБАРИ

(ЗУРАГЛАЛ)

Бишыхан хонхо жэнгиржэ, багшанарай хараса гэнтэ тиишээ эрьебэ. Үүдэн аалиханаар нээгдэжэ, дунда зэргын бэетэй гуша гарамгай наһанай, галтай дорюун нюдэтэй, хараха янзада сэбэрхэн эхэнэр орожо ерэбэ.

— Сайн!

— Сайн, сайн, Бадма-Ханда Санжиевна! — гэлдэн удаа дараа һуугаашад мэндэшэлнэд.

Аркадий Хадаев — тэрэнэй хүбүүн, 7-дохи «а» классай һурагша, һургуулиин түрүү эдэбхитэн, эрхимүүдэй нэгэн, классай поэт.

Табадахи «г» классай бишыхан Дуся ахатаяа адляар бэрхээр һурадагшьегүй һаа, оролдосотой, нарин нягта басаган.

Бадма-Ханда энэ тэрэ юумэ багшанараар хөөрэлдэһэнэй удаа, нэгэ бага хоолойгоо һулабтар болгожо, һанаашархаһан янзатайгаар:

— Хүбүүмни хэр һуранаб, Ольга Эриховна?—гэжэ гайхангяар тус классай хүтэлбэрилэгшэһөө һураад, харюу хүлеэжэ ялаһандаа ногообтор сэсэгтэй улаан пулаадайнгаа сасаг эмирэн һууба.

— Хүб-бүү-үн һайн! — гэжэ эрхыгээ ёдойлгон хэлээд, баярай галаар дүүрэһэн нюдөөр Ольга Эриховна Вальтер хараад лэ һууна.

Игэжэ алтарма шарахан толгойтой аяар баруунай Белоруссиин түлөөлэгшэ, нарата һарьдагай хормойн малша буряад эхэнэр хоёрой хөөрэлдэхые шагнахада, сэдьхэлдэ тааруу, сээжэдэ тэнюун байгаа һэн.

Эхэ багша хоёрой зорилгонь нэгэн—хүүтэдээ зүбөөр хүмүүжүүлхэ, ёһото хүн болгожо табиха. Игэжэ Бадма-Ханда Хадаева, «Коммунизм» колхозой түрүү малшадай нэгэн ажалһаа сүлөөтэй сагтаа һургуулида ерэжэ, хүүгэдэйнгээ һуралсалаар һонирходог, багшанараар зүбшэдэг, мүн зарим урогуудта орожо шагнадаг, түрэлхидэй суглаанда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг хүн.

Имагтал иимэһээ тэрэнэй хүбүүн басаган хоёр һуралсалдаа оролдосотой.

1946 оной хагсуу хабар. Үбһэ хулһаар хоморджо колхозой малнууд үргүүлжэ, хатайртажа, үнгэрхэдөө үхэжэшье байгаа. Тиихэдэ 7-дохи классай эрхим һурагша, Бадма-Ханда хани басагадаараа, хэшээлнүүдэй һүүлдэ хүршэ фермэдэ ошожо туһалдаг һэн. Тэрэ хабараа 7-дохи класс амжалтатайгаар дүүргээд, саашаа һураха аргын хэды бииешье һаань, түрэл колхозойнгоо хүдэлмэришэ гараад дутажа байхые мэдэһэн Бадма-Ханда «малшан болохом, эрхэ бэшэ малшан» гэжэ шиидээд, гаража хүдэлһөөр мүнөөшье ажаллажа байна.

Ажалай дүй дүршэл өөрөө ерээгүй, харин үдэр бүриин хүндэ хүшэр тэмсэл соогуур илагдан абтаа.

Бадма-Ханда һүүлшын гурбадүрбэн жэлэй туршада шахамал гүүртые даана.

Санага нютаг гээшэмнай хайнаг малаар үнинэй суутай. Гэбэшье табяад онуудай эхеэр колхозой хайнагууд үндэһөөрөө үгы болошоһон шахуу бэлэй. Хэдэн һарлаг бухануудые үгэхыень нэгэтэ колхозой правленидэ Бадма-Ханда дурадхаба. Эрилтэньшье хангагдаа һэн. Түрүүшын жэлдэ арба гаран, хоёрдохи жэлдээ хорёод, харин мүнөө жэлдэ, гуша гаран хайнаг тугалнуудые абаад байна. Бухэли гүүртэ болоо!

Хайнаг мал хэлэшэгүй һонор, һэргэг, солбон, ондо бэрхээр оródог, бага үбһэ хоол эдидэг. Санагын шэрүүн байгаалида ехэ таараха амитад байһаниинь ойлгосотой.

Колхозой партийна организациин секретарь М. Ш. Дымпиловтэй тус фермэдэ нэгэтэ хүрэбэбди. Малнуудшье Ута-Нюрганай хонхорлиг намагтай бэлшээри дээгүүр таранхай. Урдамнай, харгыда дүтэхэнэ, үндэр хээр морин уяатай юумэдэл, зогсожо байба. «Эзэниинь хаана гээшэб?», —гэжэ нүхэрни һонирхобо. Манайшье дүтэлһые обёоронгүй Бадма-Ханда алад саашаа тон хёрхоор шэртэжэ байба. Гэнтэ сошоһон янзатайгаар: «эдэ шолмонуудые хараад, айлшадайшье ерэхые обёоронгүй байна ха юмбиб», —гэжэ хүлисэл гуйһан янзатайгаар дуугараадхина. «Аа, тэмсэл хаража байна гүт?—гэбэ нүхэрни. «Хайнаг мал гээшэ ондоол байна даа, харана гүт, тэрэ гунан үхэрэй тэрэ заахан бухатай хүсэеэ туршажа байхые»,—гэжэ бахархан хөөрэнэ энэ малшан. Харахадамнай халюун хайнаг гунан журдэгэрхэн улаан эреэн бухатай ана мана мүргэлдэн байба. Хайнаг мал иимэл гээбы даа! Хайнаг...» гэжэ нүхэрни дуугарба.

Бадма-Ханда энэ жэлдэ 94 тугалаа хамта дээрэнь 7921 килограммаар таргалуулаа гэхэ гү, үгышье һаа тугал бүхэн зунай һарануудта сүүдхын 680 граммаар нэмэһэн болоно. Нютагай үүсхэлтэ туршалга хэгшэ Бадма-Хандын һүүлшын хоёр-гурбан жэлэй туршада түлжүүлһэн хайнагууд һаяар тусгаар фермэ болохоор олошоронхой.

Орой намарай һулахан элшэтэ наран Хуурлигай хужарай дэлгэр үргэн талые зөөлэхэнөөр шарана. Энэ үедэ хүрин, хүхэ, хара халтар, алаг дахуулнуудтай улаагша үнеэд байраһаа субаһаар Үбэр Хангай тээшэ шэглэбэд. Намар, үбэл, хабартаа энэ хадын энгэрээр Бадма-Ханда малнуудаа олон лэ үдэр соо харюулаа ёһотой даа.

Хэлэхэ гүш, унаһан моринойнь тарган, дүүлюур ябадагые! Урилдаанай мориной шэнжэтэй.

Нэгэ иимэ хөөрэлдөөн минии досооһоо мүнөөшье хүрэтэр гарадаггүй, һургуулиин ута коридорой хойто үзүүртэ оршодог 7-дохи «а» класс. Эхэ, хүбүүн, басаган гурбанай уулзалга. Хүүгэдтээ хандажа Бадма-Ханда тиихэдэ хэлээ һэн: «Минии һургуулиһаа холо ходо ябадагые та хоёр мэдэнэт. Гэбэшье танда найданаб: эрхимээр һураха, һайн журамтай ябаха—танай зорилго».

«Би танда найданаб» гэһэн эхын дулаан үгэнүүд хүүгэдыень зоригжуулна.

А. ДОНОЕВ.
Санагын һургуули.

САНАГАДА ИИМЭ БҮЛЭ БИИ

...й нютагта нэгэ һонин бүлэ ... Юугээрээ һонин бэ гэхэдэ, ...ээр, үнэр баян, хоёрдохёор, ...а ажалша бэрхэ алдартай, ...хяар, эбтэй эетэй, ёһотоор ...эһэн коллектив гэхэдэ алдуу... ...шэ.

...бүлые аха захань зуундаа ...—93 наһатай, эгээн ба... ...отхониинь үшөө муу шар... ...сэд гээгээдүй—гурбатай Зо... ...хүбүүн ябажа байдаг.

...най байдал харуулһан ямар... ...омдо уншахада бүлэ ехэтэй, ...сурба айлайхи ехээр ядадаг, ... байгаа. Ехэнхидээ уласхэ... ...һон байдалда ородог байһан ...шэгдэнхэй байдаг. Тиин энэ ...хуби заяан тад ондоогоо гэ... ...лтэшьегүй, энэмнай ойлгосо... юм даа. Манай орондо мүнөө ...улаан сурба» бүлэ гэжэ ойл... ...үгы болонхой гэжэ тэмдэглэе. ...хэдэ, ехэ бүлын дахуул— ...эрхэшээл орогүй үгы болон... ...э ехэ бүлын (хамтадаа 14 ...эшүүд бултадаа хүдэлхэнь ..., һурахань һуража ябадаг. ...бүлэ соо эгээл үндэр наһа... ...шен Ардаева мүнөө хүнгэн ... эгээл бага отхон ашаяа— ...ёо харалсаһаар. Ардаевтанай ...үүдэй эгээл ехэнь Догдон ... гэр бүлэ болонхой, өөрөө ...үүдтэй, нэгэ эгэшэнь—Мария баһа гэр бүлэтэй, 4 үхибүүдтэй юм. Удаадахи басаганиинь Татьяна багшанарай институт дүүргэнхэй, Санагынгаа дунда һургуулида тоо бодолгын багшаар хүдэлжэ байдаг. Энэ залуу багша тухай хоёр үгэ хэлэхэ болоо һаа иимэ: багшалхынгаа хажуугаар ниитын ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, нютагай Соведэй депутадаар һунгагданхай. Үшөө нэгэ дүүнь—Дора багшанарай институдай 2-дохи курсада һурана. Галя басаганиинь Улаан-Үдын багшанарай училищада һуралсажа байдаг. Бэшэ дүү басагадынь: Люся, Ксения, Дуся, Агния гэгшэд Санагынгаа дунда һургуулида һуража байна.

Арба нэгэн үхибүүдэй хүгшэн эжы Дышен Ардаева аша гушанараа хаража, одоол ёһото жаргалаа эдлэжэ байна ха юм. Бүлэ ахатай, дэгэл захатай юм гэдэг. Энэ бүлэ соо хэниинь тиимэ һайн һайхан жэшээ харуулдаг ,хүмүүжүүлхы ехэ нүлөө үзүүлдэг ааб гээд һонирхоо һаа, булта гэжэ харюусахаар юм. Юундэб гэхэдэ, хүгшэн эжынь, эхэ эсэгэнь, бултадаа үхибүүдээ зүб мүрөөр, ажалша бэрхээр, сэбэр сэхэ сэдьхэлтэйгээр һургахые оролдодог гээшэ. Тиихэдэ үхибүүдынь ехэ болоходоо дүүнэртээ һайн һургаал үгэхэ, сахил журамтай ябуулха гэжэ оролдодог юм. Богонёор хэлэхэдэ, совет үеын агуу багша А. С. Макаренкын заадагай ёһоор Ардаевтанай бүлын ахамад гэшүүдынь нэгэн адли эрилтэтэй байдаг юм. Эгээл энээнэй ашаар коллектив болоно шадаһан бүлэ гэжэ хэлэхэ байнаб.

Ажал гээшэмнай хүмүүжүүлгын эрхим һургуули гэдэг байнабди. Ардаевтанай бүлэ энэшье талаараа жэшээ боломоор байха. Гэрэй эзэн Санжа Шагдурович Ардаев пенсидэ гараһан хүн. Хэды тиимэшье һаа, мүнөө һайн дураараа гэр бүлынхидтэеэ хамта колхозойнгоо нэгэ гүүртэдэ ошоод, үбэлэй байра заһабарилаад ажаллажа байна. Нүхэрынь Долгор Мункуевна Ардаева—эхэ герой мүн лэ нүхэртэеэ хамта энэ гүүртэдэ ажаллана.

Бултадаа ажаллаха ёһотой гэһэн — иимэ ёһо гурим энэ бүлэдэ заншанхай. Хүдэлхэдөө һайнаар хүдэлхэ, һурадаг хадаа мүн нэрэдээ хүрэмөөр һураха эрилтэтэй юм. Эдэ эрилтэ, гурим ёһоёо сахидаг гэжэ эдэнэр бодото хэрэгээрээ гэршэлнэ. Энэ бүлэһөө аяар гурбан багшанар гарахань, үшөө хэды гарахаб, мэдэгдэнэгүй. Багшанар гү, али ондоо мэргэжэлтэд гү, энээниие он жэлнүүд харуулна аабза. Мүнөө үе сагай хүнүүдые — коммунизм байгуулагшадые хүмүүжүүлэлсэжэ байһан энэ үнэр баян бүлэдэ амжалта хүсэебди.

Д. Дамчеева,
багша.

Манай редакциин Санага тосхондохи хүдөө бэшэгшэдэй бүлэг энэ хуудаһанай материалнуудые эмхидхэбэ.

САЯНАЙ МУНДАРГАНУУДТА. Ф. СОРОКИНОЙ этюд.

Национально-сүлөөрэлгын революци ба „хэтэрхэй" зүүнэй оппортунизм

Үглөө бүхэндэ радиостанцинуудай дамжуулга барихадаа гү, али мэнэ һаяхан хэблэгдэһэн газетэнүүдые иража хараха бүхэндөө аяар холын Ганга, Брахмапутра, Нил, Тигр, Келан, Амазонка мүрэнүүдэй эрьеһээ ерэһэн телеграммануудые шагнана, уншанашьебди...

Уншажа мэдэхэдэ, национально-сүлөөрэлгын түлөө тэмсэлэй хүсэтэ долгин Ази, Африкын, Латиин Америкын газар дайдые доһолгон хүдэлгэнэ. Урданьь хүсэ ехэтэ колониальна гүрэнүүд мүнөө үгы болонхой.

Политическэ талаараа бэеэ даанхай байдалтай болохо гээшэ арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэлэй түрүүшын алхамууд болоно. Хуушан сагай хүшэр үлэгдэлнүүдые усадхаха, арад зоноо гэгээрүүлхэ ба гүрэн түрынгөө хүсэ шадалые түргөөр хүгжөөхэ талаар сүлөөрһэн арадуудай урда бэрхэшээлтэ зорилгонууд табигдана. Богонёор хэлэхэдэ, национально-сүлөөрэлгын революцинууд хаа хаанагүй өөрынгөө шэнэ, дээдэ шатада орожо, бүри тодорхойгоор нэрлээ һаа, түгэсхэлэйнгөө шатада орожо ябана. Гэбэшье һүүлэй үедэ энэ тэмсэлэй амжалтатайгаар хүгжэлгэдэ Хитадай коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй ... баримталдаг хэтэрхэй оппортунистнууд ехээр һаад ушаруулна.

Хитадай коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд пропагандынгаа аппарадай бүхы хүсые, мүн харин гүрэнүүдтэхи түлөөлэгшэдөө хэрэглэн, өөһэдынгөө зорилгые бэелүүлхые оролдоно, хэтэржэ ерэхэдээ тэдэнэр түрэл арад зондоо урбаһан элдэб зайгуулнуудые хүлһэлнэ. Һүүлэй үедэ уласхоорондын элдэб суглаанууд дээрэ Ази, Африкын оронуудай «түлөөлэгшэдээр» өөһэдыгөө нэрлэдэг хүнүүд Пекинһээ ерэдэг болоо. Жэшээнь, Ахмед Хейр гэгшэ үни хада түрэл оронтоёо ямаршье холбоо барисаагүй болоһон аад, Суданай эб найрамдалай түлөө тэмсэгшэдые толгойлогшо гээшэб гэжэ бэеэ нэрлэнэ. Занзибарай нэгэ больницын санитар ябаһан Мираджи М. Али гэдэг 1960 онһоо Пекиндэ байрлаад, Хитадай радиогой хүдэлмэрилэгшэ болоно, Совет гүрэн тушаа хоб жэб тараалсана. Мүн Занзибарай национальна партиһаа намнуулһан, мүнөө Пекиндэ байрлаһан Али Султан гэгшын һамган Айши Али Султан гэдэг Бухэдэлхэйн эхэнэрнүүдэй конгресс дээрэ өөрыгөө Занзибарай түлөөлэгшэ гээшэб гээд нэрлэһэн байна. Хитадай хүтэлбэрилэгшэд поли... ...хэрэглэн, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ зүүнэй үзэл баримталан, өөһэдынгөө оппортунис уг зорилго баадхана.

РЕВОЛЮЦИОННО ХООҺОН ҮГЭ ХҮҮРЭЭР ДАШУУРАЛГА

Хитадай ехээр шашадаг хүтэлбэрилэгшэдэй хараа бодолой ёһоор мүнөө үе сагай гол зүрилдөөн социализм капитализм хоёрой хоорондо бэшэ, харин национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн ба империализм хоёрой хоорондо болоод байна. Энэ алдуутай буруу «теори» баримталдаг Пекинэй хүтэлбэрилэгшэд дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй центр национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй зоно руу шэлжэн ороо гээд батадхахые һэдэнэ. Мүн хэтэрхэдээ тэдэнэр Ази, Африка, Латиин Америкын арадууд бусад арадуудта орходоо «революционно» арга боломжоор үлэмжэ ехэ, бэшэ арадууд дайшалхы зориг һүлдээ гээнхэй гэхэ мэтээр идхалга ябуулдаг болонхой.

Энэ идхалгын политическэ удха яһала ойлгосотой юм. Марксистско-ленинскэ һургаалай гол баримтануудые буруушаахые һэдэнэ. Энэ һэдэлгэнь империализмтай тэмсэл ябуул... агуу ехэ үндэһэ яһатан байһан тула дэлхэйн революционно хүдэлөөе толгойлхо хүсэл эрмэлзэлгэһээ болоно. В. И. Ленин дэлхэйн гол зүрилдөөнүүдые тодорхойлходоо иимэ баримтануудые хэзээдэшье хараада абахые зааһан байна: «алишье үе сагай гол анхаралда ямар анги байнаб, тэрэнэй гол удха шанарые, тэрэнэй хүгжэлтын гол шэглэлые, тэрэ үе сагайнь түүхын байдалай гол онсо илгаануудые тодорхойлхо хэрэгтэй» «Зохёолнуудай 21-дэхи том, 125 хуудаһан). Ленинэй үгэһэн тон шухала эдэ заабаринуудые хараадаа абан, мүнөө үедэ уласхоорондын хүдэлмэришэн ангида, тэрэнэй туйлалта—дэлхэйн социалис байгуулалтада гол анхарал хандуулагдаха ёһотой гэжэ 1960 ондо Москвада болоһон зүблөөнэй мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнхэй.

Тус асуудалые энээнһээ ондоогоор хайшаншье гээд таби, оппортунизмын үзэл руу ороһон хэрэг болохо. Дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй центрэй национально-сүлөөрэлгын зоно руу шэлжэн орожо байһан тухай батадхан хэлэлгэ халаа дэлхэйн империализмда эсэргүү фрон...

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

Арадай аман зохёолой абдарһаа

Адлишуу удхатай үльгэрнүүд

Сонгоолнуудай дунда хэлэгдэдэг «Далан худал» гэжэ үльгэртэ дүтэрхы онтохон, үльгэрнүүд ондоошье арадуудай дунда, илангаяа түүркэ хэлэтэнэй дунда бии байха юм. Тусхайлан абабал, «Жаран худал» гэһэн хакасс арадай үльгэр соо иигэжэ хэлэгдэнэ.

ЖАРАН ХУДАЛ

«Гурбан аха дүүнэр хүбшэдэ агнахаяа гараад, гал носоожо ядаа ха. Харанхы болошобо. Харан гэхэдэнь балайшье холо бэшэ — гал харагдаба. Гал асархаяа ахань ошоод, гэдэргээ бусабагүй. Дундахи хүбүүнинь ошоод, баһа бусабагүй. Тиигээд эгээн дүү, одхон хүбүүнинь ошобо. Ерэн гэхэдэнь, нэгэ үбгэн хоёр ахыень хүлижэрхёод, галай хажууда дулаасажа һууба.

«Ши юундэ аханарыемни барижа хүлибэш? Эдэшни танһаа гал эрихээ ерээ юумэл!» — гэбэ одхон хүбүүн. Бидэ «Ай, шүдхэр!» гэһэн хүниие хүлихэ гэжэ боосолдоолди. «Ай, шүдхэр!» гэхэдэнь, эдэниие хүлеэб! Зай, мүноо хоюулан боосолдоё. Хэн «Ай, шүдхэр!» гэнэб, тэрэниие баһа хүлихэбди»,—гэжэ одхон хүбүүндэ үбгэн хэлэбэ.

Тиигээд лэ одхон хүбүүн хөөрэжэ ороо ха: «Эхэ эсэгэһээ түрэһөөр агнажа эхилээ хүм. Нэгэтэ хашарагай шэнээн томо хара батагана духадамни һуушаба. Тэрэ хара батаганые альгадажа баряад, гэдэһыень гаргабаб. Арһыень үбшэхэдэмни, гадар өөхэнь һоом зузаан, дотор өөхэнь дүрүү зузаан байгаа. Эмээлээ абаад, морёо мухар түгэсэгһөө уяжархибаб. Тиигэһэн бэеэрээ саһан сооһоо гал абажа түлибэб. Мүльһөөр шоро хээд, хара батаганыгаа мяха шаража эдибэб. Дотор өөхыень гуталдаа түрхибэб. Нэгэ гуталдаа түрхеэд, нүгөөдэдөө түрхихэеэ мартажархёоб. Тэндээ хоноод, үглөөгүүр бодоходом, нэгэ гутални байгаад, өөхэ түрхигдээгүй нүгөөдэ гутални үгы байбал. Үрөөһэн гуталаа үмдөөд, мориндоо ошоһом, моримни баһа байбагүй. Харан гэһээм, моримни нуурта тамаржа ябаа. Морёо мухар түгэсэгһөө уяаб гэжэ һанаһамни, үглөөгүүр гаран гэхэдээ, хун шубуунай хүзүүнһээ уяһан байшабалби. Хун шубуун нуур соогуур тамаржа ябана даа. Би тэрээниие барижа ядашабаб. Тиигээд хабтагар шулуугаар онгосо түхеэрбэб, түхэрсэн шулуугаар һэлюур хэбэб. Онгосоороо хун шубууе намнажа хүсөөд, морёо тайлажа абааб. Хун шубуунай хүзүүнһээ хам шүүрэжэ баряад, табингүй байһамни тэрэм намайгаа абаад, тэнгэри өөдэ дэгдэшэбэ. Тэнгэридэ гараад, хун шубуугаа табяаб. Тэнгэри дээрэ манайл газартай адли байгаа даа. Хүнииньшье адли: газараа хахалаад, тарягаа таряад байдаг байба. Би тэндэ үрөөһэн гуталаараал ябааб. Нүгөө гуталаа хараашалхадамни, харагдаха юумэ орой бэшэ. Гурбан жэл соо тэнгэреэр ябааб. Гурбан жэл болуутай байхадань, газар дайдаяа, гэр байраяа сэхээр һанашооб. Гэртээ хариха гээд, газарта бууха аргаяа оложо ядааб. Һолоомоор аргамжа томоод, тэнгэриин нүхөөр газартаа буужа ябааб. Буужа ябатарни аргамжам газарта хүрэнгүй дууһашаба. Бишье тэнгэри газар хоёрой тэг дунда үлэшэбэб. Тэндээ юһэн жэл соо хиидэжэ байгааб. «Болоһон юумэ болуужаг!» гээд лэ аргамжаяа гарһаа табижархибаб. Газарта толгойгоороо зоогдожо унаад, тэндэһээ гаража ядажа, гурбан жэл байгааб. Нэгэ айлда ошожо, анзаһанай түмэр оложо асараад, өөрыгөө малтажа гаргааб. Тэндэһээ нэгэ нютагта ерээб. Тэндэ ерэн гэһээмни, нэгэ айлайда ехэ гэгшын найр наадан боложо байба. Найр боложо байһан гэртэ ороходомни хүн зон архидажа зугаалжа байба. Харан гэһээм, үгы болошоһон үрөөһэн гутални айлшан зондо архи аягалаад барижа байбал даа. Үрөөһэн гутални ондоо хүнүүдтэ архи баряад лэ, харин намдаа архи барингүй, алад гарана. Хоёр дахин ээлжээгээ хүлеэгээб. Гурбадахяа намда дүтэхэн ерээд, баһа алад гаража ябатарынь, тэрэнээ альгадаад унагаажархёоб. Удаань тэрэ гуталаа гараараа барижа зада үнгөөд, үрөөһэн хүлдөө үмдэбэб.

«Үбгэн, ши абадамни үшөө 6 мянган түхэриг үритэйш, эжыдэмни 5 мянган түхэриг үритэйш. Тэрэ үрииень наашань үг!» — гэһэн бэеэрээ одхон хүбүүн тэрэ үбгэнэй хасарые һайса альгадажархиба. «Ай, шүдхэр, шинии эхэ эсэгэдэ хэзээ үритэй болоһон хүмбиб?» — гээд үбгэнэй дуугаржархихада, хэлсэһэн хэлсээнэйнгээ ёһоор, «Ай, шүдхэр!» гэһэн тэрэ үбгэнөө одхон хүбүүн таһа хүлеэд, хоёр аханараа абарһан гэхэ».

Энэ хакасс үльгэр Н. Ф. Катановай «Хакасский фольклор» (Абакан, 1963) гэжэ номһоо абтажа буряадшалагдаба.

Ц. БУДАЕВ,
БКНИИ-гэй научна хүдэлмэрилэгшэ.

Дулаан байгаа

Ноябрь һарын үнгэрһэн арбаад хоногто республика доторнай үүлэтэйшэг аад, бага зэргэ хүйтэн үдэрнүүд үзэгдөө. Республикын бүхы газар нютагуудаар 1—4 градус хүйтэн байгаа. Энэнь урда жэлнүүдэйхиһээ 2—6 градусаар дулаан байһан жэшээтэй. Эдэ үдэрнүүдтэ зарим нютагүүдта 6—13 градус хүрэтэр дулааралд абаа. Ноябриин арбанһаа бага зэргээр хүйтэржэ эхилһэн байна. Тиигэжэ һүниндөө 17—24 градус хүрэтэр хүйтэрбэ. Хориин Яруунын нютагта 27—30, Баргажанда 35 градус хүйтэн үзэгдөө. Үнгэрһэн энэ үедэ зарим нютагуудта бага зэргээр саһан ороо. Тиибэшье тала дайда, сагаан хүнжэлдэ хушагдангүй үлэжэ, ниитын һүрэг малай бэлшэхэдэ зохид һайн уларил тогтоһон байгаа. Республикын хойто—Доодо Ангарта, Горячинск тосхон шадар һаяшаг, 4—6 сантиметр саһан ороһон байна.

Ин. Котов.

ШЭНЭ САҺАН. Л. ХАНДУРОВАЙ фотоэтюд.

Шатар

Хоёр уулзалгын удаа...

Республикын түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөнэй хоёрдохи уулзалгын үнгэргэгдэхэдэ, Сумкинтай наадаһан Галданов 14-дэхи ябадалдаа алдуу хэжэ, бэрсээ тэмээн морин хоёроор һэлгэхэ баатай болоһон. Шатаршад Власов Тоглоевто, И. Бурлаков Казьминда, Салтанов Самаринда, П. Бурлаков Амбаевта, Бурлаков Мельниковтэ, Мадаев Черноскутовта, Гармаев Давыдовта шүүгдээ.

Бурлаков Мадаев хоёрой парти тэнсэлгээр дүүрээ.

Хоёр уулзалгын удаа Казьмин, Сумкин, Тоглоев гэгшэд 2—2 очкотой. Мельников Черноскутов хоёр 1,5—1,5 очкотой болонхой.

А. Малиев.

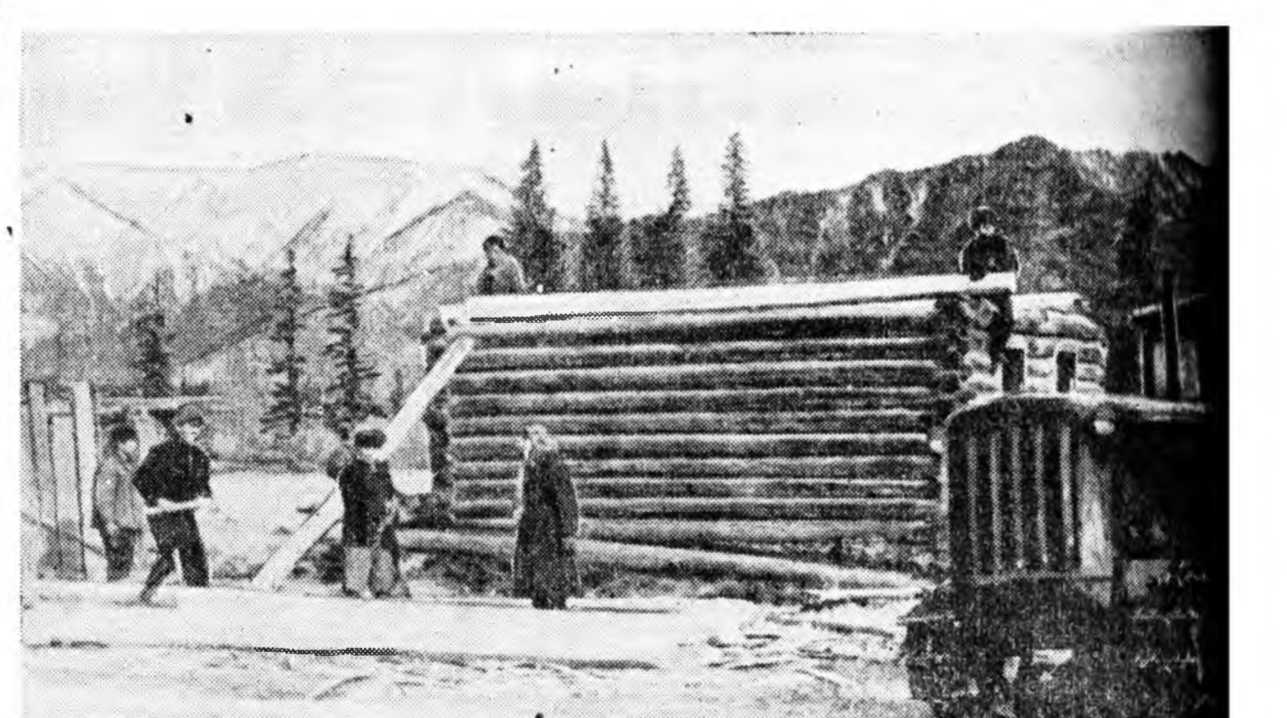

Ниитынгээ адууһа малые тобир тарганаар, гарзагүйгөөр ондо оруулхын түлөө Ахын ма... тэдэнэйнгээ үбэлэйнь байрануудые заһабарилжа, һэльбэжэ, дулаалжа, сүлөө забдагүй хүдэлжэ... һан үетэй. Тэрээнтэй хамта зарим колхозууд малшадай ажаһуудал һайжаруулхые оролдоно. Т... дэ шэнэ гэрнүүдые колхозойнгоо хүсэ болон зөөрсэр барижа үгэнэ. Зураг дээрэ: «Улаан Аха»... хозой барилгын бригадынхид холын гүүртэ дээрэ малшадай һууха үбэлэй гэр шэнээр ба... байна.

Д. ДУГАРОВАЙ фо...

Хилын саанаһаа

„Бидэнэр найдамтайгаар урагшаа дабшанабди!“

АЛЖИР, ноябриин 12. (ТАСС). Алжир Марокко хоёрой хилэ дээрэ байлдаанай болоһонһоо уламжалан һарын турша соо забһарлаһанайнгаа һүүлээр Алжирай Республикын Национальна суглаанай заседани үсэгэлдэр дахяад эхилээ. Президент Бен Белла заседани дээрэ правительствын зүгһөө мэдүүлгэ хээ.

Хилэ дээрэ амгалан байдал дахяад һэргээгдээ гээд президент өөрынгөө мэдүүлгэ соо тэмдэглээ. Алжиртахи социалис байгуулалтые һуларуулха гэжэ оролдодог хүсэнүүд мүнөө тон олон, манай бэрхэшээлнүүдые ашаглахые оролдодог хүсэнүүд тон олон гэжэ Бен Белла хэлээ.

Бамакодахи конференци тухай хэлэхэдээ, «Африкын асуудалнууд имагтал манай түбиин оронуудаар, африкынхидай өөһэдынь байгуулһан Африкын нэгэдэлэй организацяар шиидхэгдэжэ болохо гэжэ Алжирай хүтэлбэрилэгшэд хододоо тоолодог байһан юм гээд Бен Белла мэдүүлээ.

Африкын асуудалнууд хадаа колониальна дарлалтын үлэгдэл болоно. Эдэ асуудалнуудые бидэнэрэй өөһэдынгөө һанаашаар шиидхэхэ арга боломжо олгогдохо ёһотой. Африкын хэрэгүүдтэ колонизаторнууд хамааралсахаяа эсэслэн болиг лэ.

«Африкын нэгэдэлэй организациин гэшүүн оронуудай гадаадын хэрэгүүдэй министрнүүдэй конференци Аддис-Абебэдэ мүнөө бөложо байна. Африкынхид бүрин эрхэтэй болоод байхадаа, өөһэдынгөө асуудалнуудые үнэн зүбөөр, амгалан ёһоор шиидхэжэ шадаха гэжэ бүхы дэлхэйдэхиндэ харуулха ёһотой гээд президент үргэлжэлүүлэн хэлээ.

Дотоодын байдал тухай тогтожо хэлэхэдээ, Бен Белла иигэжэ тэмдэглээ. «Орон доторхи байдал яһала һайн. Хилэ дээрэ болоһон арсалдаа тулалдаан алжир арадай революционно нэгэдэлтэй байһыень үшөө дахин гэршэлэн харуулаа. Энэ нэгэдэлые дэмжэхэ, улам ехээр бэхижүүлхэ гээшэ манай уялга болоно».

Национальна сүлөөрэлгын фронтын партиин съездын һаяар болохоёо байһан тухай һануулхадаа Бен Белла иигэжэ мэдүүлээ:

«Манай таряашад, хүдэлмэришэд болон интеллигенциин революционно нэгэдэлые, хариин дарлагшадта эсэргүү тэмсэлэй гал дүлэн соогуур тогтоһон нэгэдэлые бэхижүүлхэ гээшэ энэ съездын зорилго болоно».

«Шэнэ амжалтануудые туйлаха эрхэ байдал бии болгон бидэнэр найдамтайгаар урагшаа дабшажа ябанабди. Тиимэһээ бидэнэр илахабди!» гэжэ президент мэдүүлгынгээ түгэсхэлдэ хэлээ.

Национальна суглаанай заседани дээрэ байһан депутадууд болон айлшад Бен Беллын хэлэһэн үгые альга ташан угтаа.

Совет ороной пароход

МОГАДИШО, ноябриин 12. ТАСС-ай корреспондент А. Осипов иигэжэ дамжуулна: Могадишогой портдо советскэ «Фрязино» гэжэ пароход ерэжэ зогсобо. Тус пароход 2000 тонно цемент, автомашинанууд, тракторнууд, промышленна түхеэрэлгэнүүд болон металл асараа. Бэеэ даанхай экономикотой болохо замда һаяхан ороһон Африкын энэ залуу орондо тус ашаан угаа ехэ удха шанартай. Энэ ашаае элдэб олон газарнуудта хүлеэжэ байнхай. Юуб гэхэдэ, Советскэ Союзай туһаламжатайгаар ороной олон нютагуудта промышленна предприятинуу... гуулинууд, больницанууд, ... ажахынууд байгуулагдажа ба...

ТАСС-ай корреспондент ... дээрэ гаража, ашаа буулгаж... һан бүлэг сомалиинхидтай ... дөө. Танай ороной һайн һайн... һаламжые манай арад үндэрө... нэдэг, гээд буулгагдаһан аш... ридхэдэг портын алба хаагша... Фара сэдьхэлээ хүдэлгэн бай... лээ. Энэ туһаламжа манай ара... хоорондохи хани ёһоной х... бэхижүүлхэ хэрэгтэ шухала... нэмэри болохо байһаниинь ... той гээд тэрэ хэлээ.

Бэрхэ хүгжэмшэдэй конкурс

ПАРИЖ, ноябриин 12. (ТАСС). Маргарита Лонгын болон Жак Тибын нэрэмжэтэ скрипкашэдэй болон пианистнуудай уласхоорондын заншалта конкурс эндэ үсэгэлдэр эхилээ. Тэрээндэ дүрбэн зуу шахуу бэрхэ хүгжэмшэд хабаадана. Тэдэнэй дунда советскэ долоон скрипкашэн... пианист бии. Алдар суутай ... совет хүгжэмшэд Э. Гилел... Коган гэгшэд конкурсын ж... оролсоно. Ноябриин 23 хүрэтэр... курс үргэлжэлхэ юм.

Капиталай оронуудтахи ангиин тэмсэ...

ИСПАНИ

Франкогой засаг түрэдэ эсэргүүсэн, өөһэдынгөө эрхые хамгаалхын түлөө ажалшадай тэмсэлэй үргэлжэлжэ байһан тухай шэнэ мэдээнүүд Испаниһаа абтана. Суридахи (Барселон провинци) калийна уурхайнуудта дахяад забастовко һаяхан болоо. Салин хүлһэ дээшэлүүлхэ, ажалай эрхэ байдал һайжаруулха эрилтэ табиһан шахтёрнууд гурбан үдэрэй турша соо шахтануудһоо гараагүй гээд Франциин «Юманите» газетэ мэдээсэнэ.

Мурсия провинцида үдэрөөр хүдэлдэг 500 хүдэлмэришэн демонстраци хээ. Виноград суглуулһанайнь түлөө багахан түлөөһэ түлэхэ гэжэ эзэдэй һанаашалжа байһанда тэдэнэр эсэргүүсэһэн байха юм. Эйбартахи (Гипускоа) «Альфа» заводой 1800 хүдэлмэришэн забастовкоёо үргэлжэлүүлһээр. Заводой хүдэлмэришэдэй салин хүлһэ бага болгохо гэжэ эзэд баяшуулай һанаашалжа байһые тэдэнэр буруушаажа забастовко хэжэ байнхай.

Забастовкодо хабаадагшадые Франкогой правительство шэрүүн шангаар хэһээнэ.

ЯПОН

«Микава» шахтада ехэ гэмтэлэй болоһонтой дашарамдуулан, Японой нүүрһэнэй промышленностиин хүдэлмэришэдэй профсоюзай федераци нэгэдэмэл ябуулгын үдэр үнгэргөө. Һүүлшын мэдээнэй ёһоор уурхай соохи газай тэһэрхэдэ 451 хүн үхөө, 900 хүн шархатаа. 11 шахтёр һураггүйгөөр үгы болоһон байна.

80 мянган хүнэй хабаадаһан митинг хадаа Японой нүүрһэнэй промышленностиин хүдэлмэришэдые усалталгаһаа хамгаалха тухай правительствада болон шахтын эзэдтэ хэһэн эрилтэнүүдэй дэмжэгдэжэ байһыень харуулаа.

АНГЛИ

Лондоной автобусна транспортын хүдэлмэрилэгшэд салин хүлһэ дээшэлүүлхэ эрилтэ хэнэ, тиимэһээ энэ эрилтээ дэмжэжэ, хүдэлмэриингөө сагһаа үлүүгээр, мүн амаралтын үдэртэ хүдэлхэһөө тэдэнэр арсаһан байна. Лондонһоо ондоо тээгүүрхи гаражуудай хүдэлмэрилэгшэд сагһаа үлүүгээр ажаллахаһаа арсаһан байна. Автобусна транспортын хүдэлмэришэдтэй һанал нэгэдэлгын тэмдэг болгон тэдэнэр иимэ шиидхэбэри абаһан байна бшуу.

Профсоюзуудай хүтэлбэри мэдүүлгэ толилоо. Лондоной метрогой хэдэн мянган хүдэлмэрилэгшэдэй, автобусуудай хэдэн зуу мянган хүдэлмэрилэгшэдэй салин хүлһэ 19 процентээр нэмээхэ эрилтэ табиһан байна.

КИПР

Бүхэкипрэй ажалай федер... (ПЗО) шахтёрнуудай 6-дахи ... ренци Никозидо болоо. Конфе... дэ хабаадагшад хадаа шахтёр... ажалай эрхэ байдал һайжа... шанга эрилтэ табяа, профсо... эрхэ сүлөөдэ Америкын «... майнинг корпорейшн» гэжэ ... ниин халдан оролдолгодо ... шаалга мэдүүлһэн байха юм. ... доро 8 часһаа үлүү саг соо ... нуудые хүдэлхыень баадхах... лихо тухай эрилтэ америкын... ниин захиргаанай үмэнэ конф... табиһан байна.

АВСТРАЛИ

Австралиһаа абтаһан ... ёһоор Мельбурнын портнууда... хүдэлмэришэн забастовко ... Тэдэнэр өөһэдэйнь 250 нүхэд... хуули бусаар тохоһые буруу...

ИСЛАНДИ

Исландиин хүдэлмэришэд ... тойхон илалта туйлаба. Тэдэн... сэл хэһэнһээ уламжалан, ... салин хүлһэ болюулха тухай ... лиие альтингда баталуулхаһаа ... вительство зүрхэсэһэн байна. ... вительство хадаа хуулиин ... альтингын зүбшэн хэлсэхэ ... декабриин 10 хүрэтэр гар... болоо. (ТА...

Национально-сүлөөрэлгын революци ба „хэтэрхэй“ зүүнэй оппортунизм

(Үгэсхэл. Эхининь 3-дахи нюурта)

тын хүтэлбэрилгые пролетарска бэшэ, жэжэ буржуазна үзэлөөр һэлгэхэ һэдэлгэ болоно. Юуб гэхэдэ, хүгжэлтэ багатай олохон оронуудай пролетариат ёһотой хүдэлмэришэн анги болон бэхижээгүй, тэдэ оронуудта марксистско-ленинскэ партинууд үгы гээшэ.

Революциин центрэй сүлөөрэлгын зоно руу шэлжэн орожо байһан тухай өөһэдынгөө «теориие» ямар нэгэ аргаар бэхижүүлхые Хитадай хүтэлбэрилэгшэд оролдоно. Тиихэ зуураа тэдэнэр «революционно дай» хэрэглэн, революци түргэдхэхэ гэһэн зүүнэй үзэл баримталһан тактика Ази, Африка, Латиин Америкын оронуудта баадхана. КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд бодото дээрээ революци болон дайнай асуудалнуудые нэгэл адляар харана. Мао Цзэ-дунай хэлэһэнэй ёһоор: «Революциин гол шухала зорилго ба эгээл дээдэ формонь зэбсэгтэ хүсөөр засагаа гартаа абаха ушар болоно, ондоогоор хэлэбэл, тус асуудалые дайгаар шиидхэлгэ мүн», саашань: «Гүрэнэй засагые хэн гартаа абаад, тэрэнээ бүхөөр бариха дуратайб, тэрэ хүсэ ехэтэй армитай байха ёһотой... Буугай хүсөөр засаг байгуулагдадаг гэһэн заабариие коммунист бүхэн ойлгожо абаха ёһотой».

Марксистско-ленинскэ теори хадаа энэ мэтын революционно хооһон үгэ хүүр баримталха ябадалтай ямаршье холбоогүй байна. Олониитые бэе тээшээ татахын, национально-сүлөөрэлгын революциин илалтые хангаха арга боломжо байгуулхын түлөө коммунистнуудай тэмсэл—колониализм болон капитализмын үндэһэ һуурииe нураан, унагааха үдэр бүриин ажал ябуулга болоно бшуу. Хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй түрүү отряд—марксистско-ленинскэ партинууд сүлөөрэлгын революциие амгалан ёһоор үнгэргэхые оролдоно. Энэ хадаа бүхы ажалшадай хүсэл эрмэлзэлгэтэй тааралдаха байна. Гэбэшье дарлан зонхилогшо ангинуудай хүсэ хэрэглэхэ үедэ социализмда оролго амгалан ёһоор үнгэргэгдэхэгүйшье байжа магад.

Хүдэлмэришэн анги, тэрэнэй политическэ парти тэмсэлэйнгээ бүхы формо—амгалан, амгалан бэшэшье, парламентска, парламентска бэшэшье тэмсэлые хэр һайнаар шудалааб, тэрээнһээнь шиидхэхы үедэ сүлөөрэлгын революциин хамаг илалта дулдыдаха байна. Мүнөө үедэ колониализмын дарлалтаһаа сүлөөрһэн зарим оронуудай хүдэлмэришэн анги ехэнхи арад зонойнгоо дэмжэлгэдэ түшэглэн, парламентда олонхи һуури эзэлээд, оронoo капиталис бэшээр хүгжэхэ замда оруулха гүйсэд аргатай гээшэ. Политическэ тэмсэлэй нэгэ формые нүгөөдөөрнь түргөөр, саг соонь һэлгэхэ тон шухала. Энээниие хүдэлмэришэн анги хэр зүбөөр үнгэргэжэ шаданаб, тэрээнһээ национально-сүлөөрэлгын революциин амжалта ехээр дулдыдаха байна. Энээн тухай В. И. Ленин иигэжэ бэшэһэн байна: «политическэ тэмсэлэй нюуса формонуудые бүхы нюуса бэшэ формонуудтай тааралдуулан хэрэглэжэ шадаагүй революционернүүд тон муу революционернүүд гээшэ».

БЭЕЭ ДААНХАЙ БАЙДАЛ БА ЭБ НАЙРАМДАЛ

Москвагай договор гү, али ядерна туршалгаар агаар, замбуулинай дайда болон уһа хорлохо гү? Дайн сэрэг гү, али эб найрамдал гү? Гүрэнүүдэй хоорондо арсалдаа хёмороон гү, али амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха гү? Эдэ асуудалнуудай дундаһаа алинайнь сүлөөрэлгын хүдэлөөндэ аша туһатай байһаниинь ойлгосотой гэжэ һанагдахаар. Гэбэшье КПК-гай хүтэлбэрилэгшэдтэ тиимэ бэшэ байшоо. Хэтэрхэдээ тэдэнэр ондо ондоо байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха талаар Советскэ Союзай ябуулдаг политикые «империализмтай үгэсэлгэ» гээд нэрлэнэ.

Тэдэнэй юуншье гэжэ нэрлээ һаа, эб найрамдалай политика, амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһуулга арадуудай сүлөөрэлгын тэмсэлдэ һаад хэнэ бэшэ, харин туһалжа байһыень бодото ажабайдал гэршэлэн харуулаа. Жэшээнь, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ колониальна системын һандаран унаалгые хараад үзэел. Түрүүшын табан жэл соо (1945—1950 онуудта) 13 гүрэн политическэ бэеэ даанхай байдалтай болоо, удаадахи табан жэлдэ (1951—1955 онуудта) —3, гурбадахи табан жэлдэ (1956—1960 онуудта)—24, һүүлшын хоёр жэлэй туршада (1961—1962 онуудта)—10 ороной арадууд бэеэ даанхай гүрэн түрэтэй болоо. Амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха ба национально-сүлөөрэлгын тэмсэлэй ёһо гуримай «тааралдахагүй» тухай Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй батадхалгын ямаршье үндэһэ һууригүй байһые эдэ баримта элишэлэн харуулна! Империализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй үргэн дэмжэлгээр дарлалта доро байһан олонхи гүрэнүүдэй амгалан ёһоор бэеэ даанхай байдалтай болоһыень хэн мэдэхэгүйб. Тиигэжэ хэдэн мянган хүнэй ами наһан, тон ехэ материальна хэрэгсэл дайн сэрэгһээ абарагдаа гээшэб.

Советскэ Союз амгалан ёһоор зэргэ ажаһуулгын ёһо гуримые бэе бэедээ харша ангинуудай харилсаанда, мүн дарлагданги арадуудай империализмтай тэмсэлдэнь хэрэглэхэ гэжэ хэзээдэшье дурадхаагүй юм. Империализмын хархис муухай, ээрхэг түримхэй дайнда эсэргүү шанга тэмсэл ябуулан, марксист-ленинецүүд арадуудай национально-сүлөөрэлгын дайе хододоо дэмжэдэг, мүн саашадаашье дэмжэхэ байна.

Амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһуулга колонинуудай арадуудай национальна, экономическа ба культурна хүгжэлтын түлөө тэмсэлыень үндэһөөрнь хубилгана. Буу зэбсэггүй, дайн сэрэггүй бата бэхи амгалан байдал тогтоолго хадаа Ази, Африка, Латиин Америкын оронуудта эзэгүй хооһон элһэн губи талые эдлэхэ, энергетикэ, хими хүгжөөхэ, гэр байрын ба соёл гэгээрэлэй асуудал шиидхэхэ арга олгохо бшуу. Мүнөөнэй хубхай элһэн губида, шулуун хадатай дайдада сэсэрлигээр бүрхөөгдэһэн город, тосхонуудые байгуулжа болохол. Иимэл хадань Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй балмад ёһоной дурадхалнуудые шууд буруушаан дайнда хэрэгтэй танк, бусад буу зэбсэг гаргадаг заводууд тракторнуудые; дари, минэ гаргадаг заводууд—газарай үрэжэл һайжаруулдаг химическэ үтэгжүүлгэ үйлэдбэрилдэг болоһой гэжэ бүхы арадууд һананал.

ХҮНЭЙ ШАРАЙН ҮНГЭ ГҮ, АЛИ АНГИИН ТАЛАРХАЛ ГҮ?

Нэгэ гартаа автомат бариһан, нүгөөдэдөө—Мао Цзэ-дунай зохёолнуудай боти бариһан хара шарайтай хүнэй дүрсэтэй политическэ плакат Хитадай хэблэл һаяхан тараагаа. Пекинэй теоретигүүдэй һанамжалһанай ёһоор «хитадшалһан марксизм» ба буугай һомон хоёр Ази, Африка, Латиин Америкын арадуудай национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй мүнөө үеын гол тулгуури болохо болоно.

КПК-гай хүтэлбэрилэгшэд национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй толгойлогшод болохые һэдэхэ зууралаа, үндэһэ яһанай илгаа гаргахаһаа тунхаринагүй. Европо, Хойто Америкын сагаан шарайтай арадуудтай жэшэбэл, Ази, Африкын, Латиин Америкын хара шарайтай арадууд тусгаар «онсо илгаатай» тэһэн үгэ хүүр һүүлэй үедэ Пекинһээ дуулдадаг болонхой. Хитадай түлөөлэгшэд энэ хараа бодолоо Ази, Африкын арадуудай хоорондохи талархалга дээрэ үсэд нэтэрүүгээр харуулхые оролдоно, илангаяа профсоюзна, эхэнэрнүүдэй, залуушуулай, бусад онсо организацинуудые байгуулха һэдэлгэ гаргана.

Хитадай ажал ябуулагшад Ази, Африкын, Латиин Америкын арадуудай эрхэ сүлөө хамгаалагшадаар өөһэдыгөө соносхоод, Агууехэ Октябриин революциин мүндэлһэн орон—Советскэ Союзые хубхай хооһон хараалаар хардана. «Гуанминжибао» газетэ һаяхан «Пролетарий» гэжэ киносценари толилһон байна. Тэрэнь эхинһээ абаад эсэс хүрэтэрөө үндэһэ яһанай илгаагай үзэлөөр нэбтэрэнхэй. Авторнуудынь бага зэргын далда болгон, сценариингаа үйлые революциин урдахи Россида абаашана. Тиигээд хойто зүгэй баабгайтай Хитадай хүдэлмэришэнэй хайшан гээд тэмсэһэн тухай бэшэнэ. Тэрэ хүдэлмэришэниинь аюултай арьяатанаа илаад: «Хитад гээшэмнай баһал хүн юм. Таанад намайе урдаа үбдэгэлдүүлээд байхые хүсээ гүт. Тиимэ юумэ зүүдэндээл үзэжэ болохот. Хитад хүнэй бүхы хүсые таанадай үзэхэ тиимэ нэгэ үдэр ерэхэл байха» гээд хэлэнэ.

Энэ сценариин авторнуудта яахадаа хэдэн заяанай националис улууралга уудалха хэрэг гарааб? Харюунь яһала ойлгосотой. Тэдэнэр өөһэдынгөө арадые совет арадта дурагүй болгохые оролдоно. Ондоо гүрэнүүдтэ байдаг КНР-эй түлөөлэгшэд баһал иимэрхүүгээр аашалалданад. «Непал ревью» газетын мэдээсэһэнэй ёһоор, Непалда хүдэлжэ байһан Хитадай мэргэжэлтэд тэндэхи хүн зоной дунда ородуудта эсэргүү пропаганда ябуулна, Совет гүрэнэй туһаламжые муушална, хитадууд азиадууд хадаа Непалай арад зондо шуһа мяхаараа дүтэ, ородууд сагаан шарайтан байһан тула тиимэ бэшэ гэхэ мэтээр идхалга ябуулна.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө империализмда эсэргүү тэмсэлэй ниитэ урасхалһаа сүлөөрэлгын хүдэлөөе холодуулхые һэдэлгэ Ази, Африка, Латиин Америкын арадуудта гон ехэ аюул тохёолдуулжа магад. Национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн хэдышье шухала удха шанартай байгаа һаа, гансаараа империализмые үгы хэжэ шадахагүй байһыень түүхэ баталан харуулна шуу. Энэ зорилго мүнөө үе сагай революционно агууехэ хүдэлөөнэй хамтын дабшалтаар бэелүүлэгдэхэ байна. Тэрэ хүдэлөөндэ социализм ба коммунизм байгуулагша хүсэн, капиталис оронуудай хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн, национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн оролсоно. Гадна колониализмын өөрынь һандаран унаалга—дэлхэй дээрэ бэе бэедээ эсэргүү хоёр ехэ хүсэнүүдэй тэнсүүриин социализмын туһа худар үндэһөөрөө хубилжа байһанай аша үрэ мүн.

Вл. Федоров. (ТАСС).

СОНОСХОЛ

Марксизм-ленинизмын ... шын университедэй дэ... эмхидхэгдэһэн журналист... факультедтэ һуралсаха х... дые абаха болоһониие К... эй Улаан-Үдын городской ... митет, Буряадай АССР-эй ... налистнуудай Союзай пра... ни соносхоно. Һуралсаха б... рынь хоёр жэл.

Журналистикын факуль... тэ һуралсахаар республи... болон предприятинуудай ... тиражтай газетэнүүдтэ, ха... газетэнүүд, радио, телеви... дэ эдэбхитэйгээр хабааж... даг рабкорнууд абтаха бол...

Тус факультедтэ һура... хые хүсэгшэд КПСС-эй Ул... Үдын районуудай комитед... тэ мэдүүлгэнүүдээ эль... ёһотой.

1963 оной ноябриин 25... рэтэр мэдүүлгэнүүдые аба... Һуралсалай хэзээ эхилхэ ... хай дахинаа соносхогдохо.

КПСС-эй Улаан-Үдын г... ком, Буряадай АССР... журналистнуудай Союз... правлени.

Редактор **Ц. О. ОЧИРОВ.**

БУРЯАД ҮНЭН
4-дэхи нюур.
1963 оной ноябриин 14.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора —23-67, зам. редактора —38-42, зам. редактора —35-84, секретариата —27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни —47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни —48-89, 33-61, корректорская —35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического —24-74, советского строительства и быта —34-93, рабселькоров и писем —25—41, 38-30, информации —32-74 и переводов —34-05.

гор. Улан-Удэ, типография Министерства культуры Бурятской АССР.

Н00575. Зак. № 6419.